

економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

на тему: Дослідження організації виробничих процесів на підприємстві,
на прикладі ТзОВ «Укрполь-2005»

Виконав(ла): студент(ка) VI курсу, групи БМмз-61
спеціальності 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

Савчук А.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

Галушак М.П.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Мосій О.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Паляниця В.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет _____ економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
Кафедра _____ менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Сороківська О.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

« » 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня _____ магістр
(назва освітнього ступеня)
за спеціальністю _____ 073 Менеджмент
(шифр і назва спеціальності)
студенту _____ Савчуку Андрію Васильовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____ Дослідження організації виробничих процесів на підприємстві,
на прикладі ТзОВ «Укрполь-2005»

Керівник роботи _____ Галушак Михайло Петрович, к.т.н., доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від « 03 » вересня 2021 року № 4/7-734

2. Термін подання студентом завершеної роботи _____ 06.12.2021

3. Вихідні дані до роботи _____ Фінансова та інша звітність підприємства, статут підприємства,
довідкові матеріали

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні основи організації виробничих процесів

2 Дослідження організації виробничих процесів у ТзОВ «Укрполь-2005»

3 Шляхи оптимізації виробничих процесів у ТзОВ «Укрполь-2005»

4 Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Етапи розвитку ТзОВ «Укрполь-2005»

Схема інтегрованого процесу виробництва курячого м'яса

Основні показники роботи ТзОВ «Укрполь-2005» за 2018-2020рр.

Елементи операційних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» в 2020 р.

Діаграма структури собівартості продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р. за елементами витрат

Технічні, якісні та економічні характеристики проектних клітинних батарей

Капіталовкладення різних технологій вирощування курчат-бройлерів

Калькуляція витрат на виробництво 1 кг м'яса птиці у ТзОВ «Укрполь-2005» до та після
впровадження клітинних батарей

Результати розрахунку економічної ефективності від впровадження клітинних батарей

Основні технічні характеристики обладнання ТОВ «Інки» та «Pas Reform Hatchery Technologies»

Калькуляція собівартості 1-го курчати бройлера за різних варіантів обладнання

Результати розрахунку економічної ефективності від впровадження ІНКИ 21000

План заходів біологічної безпеки ТзОВ «Укрполь-2005»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Шерстюк Р.П., д.е.н.		
Безпека в надзвичайних ситуаціях	Стручок В.С., ст. викл.		

7. Дата видачі завдання 06.09.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи організації виробничих процесів		
1.1	Суть та принципи організації виробництва	20.09.2021	
1.2	Організація виробництва як наука	25.09.2021	
1.3	Оцінка ефективності виробничих процесів підприємства	30.09.2021	
2	Дослідження організації виробничих процесів у ТзОВ ‘Укрполь-2005’		
2.1	Загальна характеристика діяльності товариства	10.10.2021	
2.2	Організація виробничих процесів у ТзОВ ‘Укрполь-2005’	20.10.2021	
2.3	Аналіз чинників, які впливають на виробництво продукції ТзОВ ‘Укрполь-2005’	30.10.2021	
3	Шляхи оптимізації виробничих процесів ТзОВ ‘Укрполь-2005’		
3.1	Запровадження нових технологій вирощування птиці	10.11.2021	
3.2	Організація власного виведення молодняку	18.11.2021	
3.3	Апробація виробничих процесів без застосування антибактеріальних засобів	25.11.2021	
4	Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях		
4.1	Загальний аналіз стану охорони праці у ТзОВ ‘Укрполь-2005’	30.10.2021	
4.2	Дослідження стійкості технологічного процесу на підприємстві в умовах надзвичайних ситуацій	02.12.2021	
	Висновки та пропозиції	04.12.2021	
	Бібліографія	06.12.2021	
	Додатки	08.12.2021	

Студент

_____ (підпис)

Савчук А.В.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Галушак М.П.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Тема: «Дослідження організації виробничих процесів на підприємстві,, на прикладі ТзОВ «Укрполь-2005»

Магістерська робота: 74 сторінки, 20 рисунків, 12 таблиць, 1 додаток, 40 літературних джерел.

Предмет дослідження – організація виробничих процесів на досліджуваному підприємстві.

Об'єкт дослідження – процес виробничої діяльності ТзОВ «Укрполь-2005».

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад організації виробничих процесів на промисловому підприємстві за умов мінливого середовища його функціонування.

Методи дослідження – статистичні, математичні, економіко-статистичні, синтезу даних, узагальнення, інтерполяції.

Обґрунтовано доцільність запровадження нових технологій вирощування птиці з метою інтенсифікації використання наявних виробничих площ та започаткування власного виведення курчат як однієї з вкрай важливих для підприємства стадій виробничого процесу, запропоновано низку заходів, спрямованих на апробацію виробничих процесів без застосування антибактеріальних засобів.

Ключові слова: виробничий процес, організація виробництва, ефективність виробництва, птахівництво.

SUMMARY

Theme: "Study of the organization of production processes at the enterprise, on the example of LLC" Ukrpol-2005 "

Master Degree thesis contains of 74 pages, 20 figures, 12 tables, 1 appendix, 40 references.

The Subject of Investigation is organization of production processes at the researched enterprise.

The Object of Investigation is process of production activity of LLC "Ukrpol-2005.

The Aim of the Work is to study the theoretical and practical principles of organization of production processes at an industrial enterprise in a changing environment of its operation.

The Methods of Investigation - statistical, mathematical, economic and statistical, data synthesis, generalization, interpolation.

The expediency of introducing new technologies of poultry farming in order to intensify the use of existing production areas and start their own breeding of chickens as one of the most important stages of the production process, proposed a number of measures to test production processes without antibacterial agents.

Key words: production process, organization of production, production efficiency, poultry farming.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1 Теоретичні основи організації виробничих процесів.....	9
1.1 Суть та принципи організації виробництва.....	9
1.2 Організація виробництва як наука.....	14
1.3 Оцінка ефективності виробничих процесів підприємства.....	21
Розділ 2 Дослідження організації виробничих процесів у ТзОВ ‘‘Укрполь-2005’’.....	26
2.1 Загальна характеристика діяльності товариства.....	26
2.2 Організація виробничих процесів у ТзОВ ‘‘Укрполь-2005’’.....	33
2.3 Аналіз чинників, які впливають на виробництво продукції ТзОВ ‘‘Укрполь-2005’’.....	41
Розділ 3 Шляхи оптимізації виробничих процесів у ТзОВ ‘‘Укрполь-2005’’.....	47
3.1 Запровадження нових технологій вирощування птиці.....	47
3.2 Організація власного виведення молодняку.....	54
3.3 Апробація виробничих процесів без застосування антибактеріальних засобів.....	59
Розділ 4 Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях.....	66
4.1 Загальний аналіз стану охорони праці у ТзОВ ‘‘Укрполь-2005’’.....	66
4.2 Дослідження стійкості технологічного процесу на підприємстві в умовах надзвичайних ситуацій.....	68
Висновки та пропозиції.....	70
Бібліографія.....	72
Додатки.....	75

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що управління виробництвом - одна із спеціальних функцій управління, що полягає в організації, плануванні, мотивації й контролі всієї виробничої діяльності підприємства. У той же час організація виробництва є однією з функцій виробничого менеджменту, яку здійснюють спеціалісти виробничих підрозділів апарату управління з метою забезпечити впорядкування процесів підготовки, створення, освоєння й випуску продукції. Виходячи з наведеного, управління виробництвом - це широке поняття, одною із складових частин якого є організація виробництва.

У сучасній літературі термін «організація виробництва» найчастіше трактують як «способи вибору, розподілення і кооперування елементів виробництва з метою досягнення поставлених цілей з мінімальними затратами ресурсів». Проте різні автори зосереджують увагу на низці окремих моментів.

З нашої точки зору сучасне трактування цього поняття повинно базуватись на нових тенденціях і передбачати найбільш ефективне використання під час виробництва всіх наявних ресурсів.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад організації виробничих процесів на промисловому підприємстві за умов мінливого середовища його функціонування.

Завданнями кваліфікаційної магістерської роботи визначено:

- – дослідити теоретичні основи організації виробничих процесів на промисловому підприємстві;
- здійснити аналізування показників діяльності та особливостей практичної організації виробничих процесів ТЗОВ «Укрполь-2005» протягом досліджуваного періоду;
- розробити практичні рекомендації щодо покращення організації виробничих процесів на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес виробничої діяльності ТЗОВ «Укрполь-2005».

Предметом дослідження є організація виробничих процесів на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використано наступні методи: статистичні, математичні, економіко-статистичні, синтезу даних, узагальнення, інтерполяції.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна кваліфікаційної роботи магістра полягає в уточненні визначення поняття «організація виробництва» з врахуванням сучасних теоретичних та практичних аспектів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні пропозицій, спрямованих на покращення організації виробничих процесів у ТзОВ «Укрполь-2005», зокрема щодо започаткування певних їх складових, покищо відсутніх на підприємстві, а також врахування нових світових та загальноукраїнських тенденцій при виробництві продукції птахівництва. Запропоновані проектні рішення доцільно впровадити у практичну діяльність досліджуваного підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра доповідались на міжнародній науково-практичній конференції: Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства (Полтава, 10 вересня 2021 р.).

Структура й обсяг дипломної магістерської роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, переліку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 74 сторінки друкованого тексту, вона містить 20 таблиць і 12 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел із 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ

1.1 Суть та принципи організації виробництва

Виробничий процес – це взаємозв'язані дії людей із засобами праці та природи, що дозволяють перетворити сировину і матеріали у виготовлену продукцію. До основних елементів виробничого процесу належать свідома діяльність людини - процеси праці, у поєднанні з предметами та засобами праці (рис.1.1).

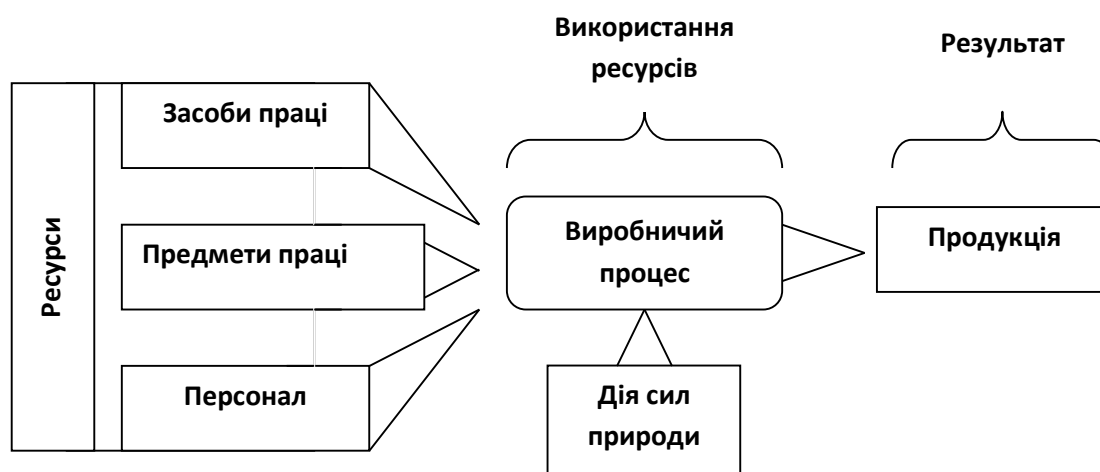

Рисунок 1.1 – Загальна схема виробничого процесу [15]

Усі ресурсні складові виробничого процесу вимагають певних витрат коштів. Поряд з ними багато виробництв неможливі без природніх процесів (біологічних, хімічних процесів в агро- та агро-промислових виробництвах, процесів охолодження деталей при термічній обробці або сушіння в гальваніці у машинобудуванні, тощо). У природніх процесах ресурси витрачаються лише за потреби їхньої штучної інтенсифікації, зате вони потребують витрат часу.

Окремі операції та виробничий процес загалом слід раціонально організувати у часі та просторі. Для забезпечення цього при проектуванні та організації виробничих процесів обов'язковою умовою є врахування певних принципів. Основні з цих принципів охарактеризовані у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Зміст принципів організації виробничого процесу [15]

№п/п	Принцип	Основний зміст
1	Принцип пропорційності	В одиницю часу всі виробничі підрозділи підприємства (цехи, дільниці) й окремі робочі місця повинні працювати з пропорційною продуктивністю
2	Принцип диференціації	Виробничий процес виготовлення однойменних виробів повинен бути поділений між окремими підрозділами підприємства (наприклад, виробничі дільниці чи цехи повинні створюватися за технологічною або предметною ознакою)
3	Принцип концентрації	Визначені виробничі операції з виготовлення технологічно подібної продукції чи функціонально однорідні роботи повинні зосереджуватись в окремих цехах, на дільницях або робочих місцях
4	Принцип комбінування	Усі різнохарактерні процеси (чи їх частина) виготовлення окремого виду виробів повинні об'єднуватись на одній дільниці, в цеху або виробництві
5	Принцип спеціалізації	За кожним підрозділом підприємства закріплюється виконання робіт, операцій чи виготовлення виробів окремої номенклатури
6	Принцип універсализації	Протилежний до принципу спеціалізації. У кожному виробничому підрозділі або на робочому місці виготовляють деталі і вироби різного асортименту або виконуються різноманітні виробничі операції
7	Принцип паралельності	Для істотного скорочення тривалості виробничого циклу і, як наслідок, для скорочення обсягів оборотних коштів окремі технологічні процеси та операції доцільно виконувати одночасно
8	Принцип стандартизації	Для протікання виробничого процесу розробляються, встановлюються і застосовуються однакові умови
9	Принцип прямоточності	Предмети праці при виконанні технологічного процесу мають рухатися прямолінійно для забезпечення найкоротшого шляху проходження виробу через усі фази виробничого процесу без перебоїв у русі
10	Принцип ритмічності	За рівні проміжки часу мають бути рівномірні обсяги випуску продукції
11	Принцип безперервності	Різні перерви у ході виробництва конкретного виробу слід звести до мінімуму
12	Принцип автоматичності	Шляхом застосування автоматичного устаткування робітник має бути максимально звільнений від витрат ручної праці
13	Принцип відповідності норм виробничого процесу його техніко-економічному змісту	Виробнича структури підприємства формується з урахуванням особливостей протікання технологічних процесів та умов виробництва, чим забезпечується отримання найкращих економічних показників
14	Системний підхід	Об'єкт досліджується як система, яка складається з зовнішнього оточення, яке характеризується входом і виходом, зв'язком із зовнішнім середовищем та зворотним зв'язком, а також із внутрішньої структури - сукупності взаємозв'язаних компонентів, що забезпечують можливість впливу суб'єкта управління на об'єкт та досягнення цілей системи

№п/п	Принцип	Основний зміст
15	Принцип гнучкості	Виробничий процес мусить оперативно адаптуватись до змінних організаційно-технічних умов, викликаних переходом до виготовлення нової продукції або модифікації старої. Гнучкість виробничого процесу робить можливим освоєння нової продукції з меншими витратами та в короткий термін
16	Принцип відносності	Система буває стійкою лише відносно яких-небудь супротивів, активностей чи енергій.

Всі перераховані принципи різною мірою реалізують у практичній діяльності підприємства, але вони взаємопов'язані, доповнюють один одного і допомагають раціонально організувати виробничий процес.

Також слід відзначити, що іноді дотримання одних принципів здійснюють за рахунок інших, тобто їх застосування призводить до певних суперечностей. У таких випадках слід шукати компромісні варіанти, які були б обґрунтовані економічними міркуваннями. Суть таких міркувань зводиться до наступного: так як невиконання якогось принципу за рахунок виконання іншого призведе до певних втрат, то перевагу надають тому з них, невиконання якого матиме менші втрати. Найповніше перелічені принципи можна втілити в умовах потокового виробництва.

В результаті запровадження потокового виробництва досягається:

а) ефективне використання обладнання та виробничої площі (продуктивність праці зростає);

б) скорочення тривалості виробничого циклу, оскільки при цьому зменшуються обсяги незавершеного виробництва та запасів вузлів і готових виробів, і, відповідно, розміри складських майданчиків та цехових площ для їх зберігання;

в) зниження трудомісткості продукції та істотне підвищення продуктивності праці;

г) скорочення транспортних витрат;

д) оптимальне використання робочого часу;

е) зниження собівартості продукції і підвищення рентабельності виробництва;

є) підвищення якості продукції, мінімізація браку.

Для організації потокового виробництва слід забезпечити:

1. Конструкторські передумови — суворі вимоги до взаємозамінності елементів конструкції; підтримання однотипності конструкцій; нормалізації і стандартизації деталей чи вузлів виробів; поділу виробу на вузли й блоки; запровадження паралельного складання.

2. Технологічні передумови - детальне відпрацювання технологічних процесів з максимальним їх поділом на окремі операції; використання прогресивного оснащення та устаткування; механізація і автоматизація операцій контролю, випробування і регулювання.

3. Організаційні передумови - обсяг виробництва, достатні для забезпечення повного завантаження робочих місць на потоковій лінії; відсутність простоїв; повна спеціалізація робочих місць, налагодження чіткої системи їх обслуговування; обґрунтування режиму роботи потокової лінії з регламентованими перервами.

4. Матеріальні передумови - чітке безперебійне матеріально-технічне постачання; планомірне ритмічне "живлення" потокової лінії; організація на кожному робочому місці необхідних запасів комплектів оснащення.

З розвитком потокового виробництва почали проявлятися певні його негативні особливості. Головними з них можна вважати наступні:

- одноманітність, монотонність праці, що спричиняє психологічне навантаження на робітників;

- зупинки потокового виробництва через відхилення у постачанні, недоліках оснащення або документації. Зокрема, незначний зрив з постачання сировини, матеріалів може спричинити зупинку конвеєра, що викликає значні економічні втрати.

Кардинальним вирішенням недоліків потокового виробництва стало запровадження автоматичних поточкових ліній [8]. Такі лінії дозволяють неперервність виробничих процесів об'єднувати з автоматичним їх виконанням.

Автоматична лінія – це комплекс машин-автоматів, які розташовані по ходу виконання технологічного процесу і об'єднані автоматичними пристроями

та механізмами для вирішення задач транспортування, накопичення запасів, видалення відходів, зміни орієнтації. АЛ оснащена системою керування.

Комплексна автоматизація виробництва широко пов'язана із створенням нових типів систем машин, до яких відносяться роторні машини і роторні лінії.

Роторні лінії застосовуються при виконанні наступних ТП: обробка тиском, операції складання, термічні та хімічні операції, операції контролю та деякі інші. Їх переваги: висока продуктивність, надійність (низька кількість відмов), неперервність транспортування інструментальних блоків і їх взаємозамінність без зупинки ротора, відсутність міжопераційних накопичувачів, можливість проведення 100% контролю якості всього потоку виробів.

Робототехніка – це нова прогресивна галузь техніки, яка передбачає створення промислових роботів та роботизованих процесів і об'єктів – робототехнічних комплексів.

Відмінність робототехніки від традиційної автоматизації полягає в широкій універсальності (багатономенклатурності виконання технологічних процесів), гнучкості (мобільності) при переході на виконання принципово новітніх операцій без додаткових затрат. Промислові роботи (ПР) другого покоління знайшли застосування в багатьох технологічних процесах. Вони оснащені системами адаптивного керування, які представлені різними сенсорними пристроями (відчуття сили захвату, технічний зір і т.п.), а також програмами обробки сенсорної інформації. ПР першого покоління (маніпулятори) працюють по жорсткій програмі; ПР третього покоління – це майбутнє, яке передбачає використання штучного інтелекту.

Наявність різноманітних виробничих процесів визначає потребу в різних типах роботизованих комплексів (РТК), дільниць, ліній.

Гнучке виробництво – це виробництво, яке дозволяє за короткий час і при мінімальних затратах на тому ж обладнанні, не перериваючи виробничого процесу і не зупиняючи обладнання, по мірі необхідності переходити на випуск нової продукції будь-якої номенклатури в межах технічних можливостей і технічного призначення обладнання.

Основний показник гнучких виробничих систем (ГВС) – це ступінь гнучкості (визначається кількістю затраченого часу і необхідністю додаткових витрат для переходу на виробництво нової продукції).

Існують чотири групи ГВС:

- з жорсткою технологією виробництва, коли технологічне обладнання призначене для виготовлення одної деталі (виробу). По закінченні випуску виробу обладнання не може використовуватись для випуску іншого;

- організовані на перебудові технології виробництва, коли обладнання при заміні його окремих елементів чи якогось компоновання може використовуватись для випуску нової продукції;

- що базуються на заміні технологічних процесів і обладнання, яке призначене для випуску певної групи деталей (переналагодження проводиться за 1–5 хв.);

- що базуються на гнучких технологіях виробництва і обладнанні, яке налагоджене для високого рівня автоматизації.

Переваги ГВС: висока мобільність виробництва, висока швидкість освоєння нової продукції, підвищена продуктивність праці, невисокі затрати на виробництво.

1.2 Організація виробництва як наука

Досвід організації виробничих процесів людство набувало з моменту виникнення праці як свідомої діяльності людини при створенні матеріальних чи духовних благ. На основі аналізу цього досвіду узагальнювались надбання суспільної практики та сформулювались визначення, які з певної точки зору характеризували суть організації виробництва.

Управління виробництвом - одна із спеціальних функцій управління, що полягає в організації, плануванні, мотивації й контролі всієї виробничої діяльності підприємства.

Виробничий менеджмент – принципи, методи, засоби і форми управління виробництвом, які мають за мету підвищити його ефективність і збільшити прибуток.

Отже, організація виробництва є однією з функцій виробничого менеджменту, яку здійснюють спеціалісти виробничих підрозділів апарату управління з метою забезпечити впорядкування процесів підготовки, створення, освоєння й випуску продукції.

Виходячи з наведеного, управління виробництвом - це широке поняття, одною із складових частин якого є організація виробництва, у той час як виробничий менеджмент служить засобом зростання ефективності.

У різних джерелах наводяться різні дати початку вивчення та наступної еволюції поняття організації виробництва. Зокрема, Герасимчук та Розенплентер, зосереджуючись на більш глибокому вивченні організації виробництва у промисловості, стверджують, що датою початку формування та розвитку організацію виробництва як науки слід вважати XVIII ст., з часу створення Р. Аркرایтом «Фабричного кодексу», присвяченого системі регулювання процесів праці у великому машинному виробництві [9, с. 312]. Цю думку притримує Капінос.

В.Г. Васильков звертає увагу на те, що у низці більш ранніх публікацій вже було підкреслено інтерес до розроблення окремих елементів наукової організації виробництва. Зокрема ще на початку XVIII століття французький автор Л. Шевальє в роботі «Техніка організації виробництва підприємств» посилався на роботу Аммонтона (1700 р.) «Про експерименти щодо реальної швидкості людей та коней при виконанні різноманітних робіт», на працю Вобана 1688 року «Про проведення хронометражу для встановлення відрядної заробітної плати», на дослідження Перрона (1738 рік), присвячену питанням поділу праці у процесах виготовлення шпильок. А. Сміт в своїй роботі «Дослідження про природу та причини багатства народів» (1776р.) сформулював теорію про поділ праці як головну складову частину організації виробництва. Він стверджував, що підвищення продуктивності праці можна досягти трьома способами: збільшенням майстерності та спритності окремого робітника; за рахунок сприяння винаходу машин; за рахунок економії часу. Водночас уже тоді А. Сміт передбачив негатив від глибокого поділу праці в машинному виробництві, коли

діяльність робітника зводилася до виконання постійно повторюваних операцій, тим самим на ставлячи вимог до освіти чи кваліфікації людини [2].

Основні етапи розвитку концепцій виробництва у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Еволюція поняття організації виробництва [2]

Дата виникнення	Концепція та її основний зміст	Автор
1	2	3
1770	Фабричний кодекс: дотримання суворого розкладу, а за відхилення від нього - система штрафів	Р. Аркрайт
1776	Поділ праці: процес виробництва ділиться на кілька завдань, кожне з яких закріплюється за різними працівниками	А. Сміт
1790	Взаємозамінні частини: для забезпечення взаємозамінності вводиться стандартизація елементів продукції	Е. Уітні
1900	Парето-аналіз: елементи класифікуються, оскільки вони не є однаково важливими (значимими)	В. Паретто
1911	Науковий менеджмент: виділяються та вивчаються окремі елементи операцій; нормування та стимулювання праці; хронометраж; облік; контроль	Ф. Тейлор
1911	Система управління виробництвом: виділяються функції управління підприємством (технічні, комерційні, фінансові, охорони, розрахункові, адміністративні) та завдання управління (прогнозування, планування, координація, організація, контроль)	А. Файоль
1911	Дослідження трудових рухів. Зародження промислової психології	Ліліан та Френк Гілбрет
1911	Системний підхід до організації та управління виробництвом з метою підвищення їх ефективності (це поняття введено вперше)	Г. Емерсон
1912	Графік (діаграма) робіт, яка відображає очікувані та реальні показники діяльності підприємства	Г. Гантт
1913	Конвеєрна складальна лінія. Потокова організація виробництва, поділ та стандартизація виробничих елементів	Г. Форд
1915	Математичні моделі управління запасами. Розрахунок економічно доцільних розмірів партій замовлення	Ф. Харріс
1920	Організація виробничих процесів у часі, побудова графіків руху деталей між операціями, розрахунок тривалостей виробничих циклу	К. Адамецький
1930	Мотивація праці	Е. Мейо
1930-ті роки	Статистичні таблиці контролю. Методи вибіркової перевірки	У. Шухарт, Х. Ромінг, Х. Додж, Л. Типпет
1940-ві р.	Міждисциплінарний підхід до складних системних проблем: лінійне програмування і симплексний метод	Д. Данціг

1	2	3
1940-ві р.	Методи групової обробки деталей, які стимулювали автоматизацію та поширення високоефективних групових потокових ліній у дрібносерійному та серійному виробництвах	С. Митрофанов
1940-ві р.	Мікроелементне нормування праці	Г. Мейнард, В. Іоффе
1950-ті роки	Сіткове планування: система планування та управління дослідженням та розробкою нової техніки	М. Уолкер, Д. Келлі, Д. Малькольм
1950 – 1960-ті роки	Методи дослідження операцій: теорія черг, моделювання виробничої діяльності, теорія прийняття рішень, методи сіткового планування проектів (CPM та PERT), математичне програмування	Велика кількість дослідників
1960 – 1970-ті р.	Масове використання обчислювальної та комп'ютерної техніки: управління запасами, графіки закупок, управління проектами, прогнозування, планування матеріальних потреб	Дослідники, фірми-виробники, та користувачі
1980-ті р.	Моделювання виробничої стратегії як засобу для конкурентної боротьби	Представники Гарвардської школи бізнесу
1980-ті р.	Концепції гнучкості виробництва та якості, конкуренції на основі чинника часу: точно вчасно (JIT), Канбан, TQC (тотальний контроль якості) та автоматизації виробництва (CIM, Рока-уїкес, CAD/CAM та інше)	У. Демінг, Т. Оно, Д. Юран та ін.
1990-ті роки	Концепція тотального управління якістю. Запровадження міжнародних стандартів ISO 9000, сумісне проектування, розгортання функції якості, функціонально-вартісний аналіз, моделі неперервних поліпшень	Міжнародна організація стандартизації (ISO)
1990-ті роки	Моделювання радикальних змін та оновлення бізнес-процесів	М. Хаммер
Початок ХХІ століття	Екологічний менеджмент. Запровадження системи міжнародних стандартів для зменшення забруднення довкілля (ISO 14000)	Міжнародна організація стандартизації

Бурхливий розвиток організації виробництва як науки припадає на 20-те століття. Визначення вчених 60–80-х рр. можна згрупувати у два варіанти, які трактують, що організація виробництва:

а) наука, яка вивчає дію і прояви об'єктивних економічних законів у виробничо-господарській діяльності підприємства;

б) раціональне поєднання у просторі й часі елементів виробництва у різних цілях [22, с.17].

У 1956 р. Інститут організації виробництва (США) прийняв таке офіційне визначення: наука про організацію виробництва охоплює проектування,

вдосконалення і практичну реалізацію інтегрованих систем, які включають людей, матеріали й обладнання.

У сучасній літературі термін «організація виробництва» найчастіше трактують як «способи вибору, розподілення і кооперування елементів виробництва з метою досягнення поставлених цілей з мінімальними затратами ресурсів». Проте різні автори зосереджують увагу на низці окремих моментів.

Згідно тверджень А.В. Шегди виробничий процес - цілеспрямоване постадійне перетворення вихідних сировини та матеріалів в готову продукцію, призначену для споживання або для подальшого перероблення [39].

У той же час Гриньова В.М. говорить, що організація виробництва є функцією управління підприємством, суть якої полягає в координації самостійної ініціативної господарської діяльності суб'єкта підприємництва, спрямованої на надання послуг, на організацію виробництва чи купівлю товарів, [15].

Інший автор, Гринчуцький В.І., стверджує, що організація виробництва – це система заходів з метою раціонального поєднання праці і речовинних елементів виробництва, знарядь і предметів праці. Ця система, окрім того, покликана оптимально поєднати виробничі процеси між собою в часі просторі й і на цій основі - підвищити ефективність виробництва [14].

Гетьман О.О. вважає, що теоретичні основи організації виробництва базуються на таких загальних положеннях [11]:

1. Будь-який виробничий процес – це функціонуюча сукупність фізичних дій людини, предметів праці, засобів праці і трудових процесів для виготовлення певного продукту з метою задоволення певних потреб.

2. Головні елементи праці взаємопов'язані між собою та технологічним процесом.

3. Елементи праці перебувають між собою у певних якісних співвідношеннях, тобто вони мають відповідати заданому кінцевому результату, отриманому в процесі виробництва.

4. Предмети праці, засоби праці і виконавці повинні знаходитись у заданому кількісному співвідношенні з обсягом виробництва та часовими обмеженнями.

5. Сукупність елементів праці у виробничому процесі повинна знаходитися як в певному кількісному і якісному, так і у просторовому співвідношенні, тобто кожен елемент трудового процесу, праці, та їх сукупність мають займати певний простір, що мінімально необхіден для їх нормального функціонування.

6. Процес виробництва відбувається як в просторі, так і в часі. Кожна операція, стадія або їх сукупність повинні здійснюватися у чітко заданий період часу.

Васильков В.Г. під організацією виробництва розуміє координацію й оптимізацію в часі та просторі усіх трудових й матеріальних елементів виробництва для випуску в задані строки необхідної споживачу продукції при найменших витратах з належною якістю й прибутком від її реалізації, достатнім для подальшої продуктивної діяльності [2]. Із даним визначенням погоджується Капінос Г.І., який в свою чергу додає, що саме завдяки координації та оптимізації елементів виробництва за операціями та робочими місцями досягаються ритмічна рівномірна робота з високими техніко-економічними показниками [20].

На думку авторів Герасимчука В.Г. та Розенплентера А.Е. в умовах підприємства організація виробництва полягає в раціональній взаємодії працівників, предметів і засобів праці у просторі й часі [9].

Козик В.В. та Гавриляк А.С. виділяють власне трактування організації виробництва та відображають узагальнену структуру поняття “організація” відносно виробничих систем (рис. 1.2) [22].

Курочкін А.С. виділяє, що особливість організації виробництва полягає у забезпеченні взаємодії елементів виробництва (рис. 1.3) та у виборі таких методів та умов їх застосування, що максимально відповідатимуть меті виробництва. При виробництві спільна праця людей, предмети праці, засоби праці і економіка поєднуються у часі і в просторі, утворюючи певний процес, підсумком якого є випуск заданого виду продукції [24].

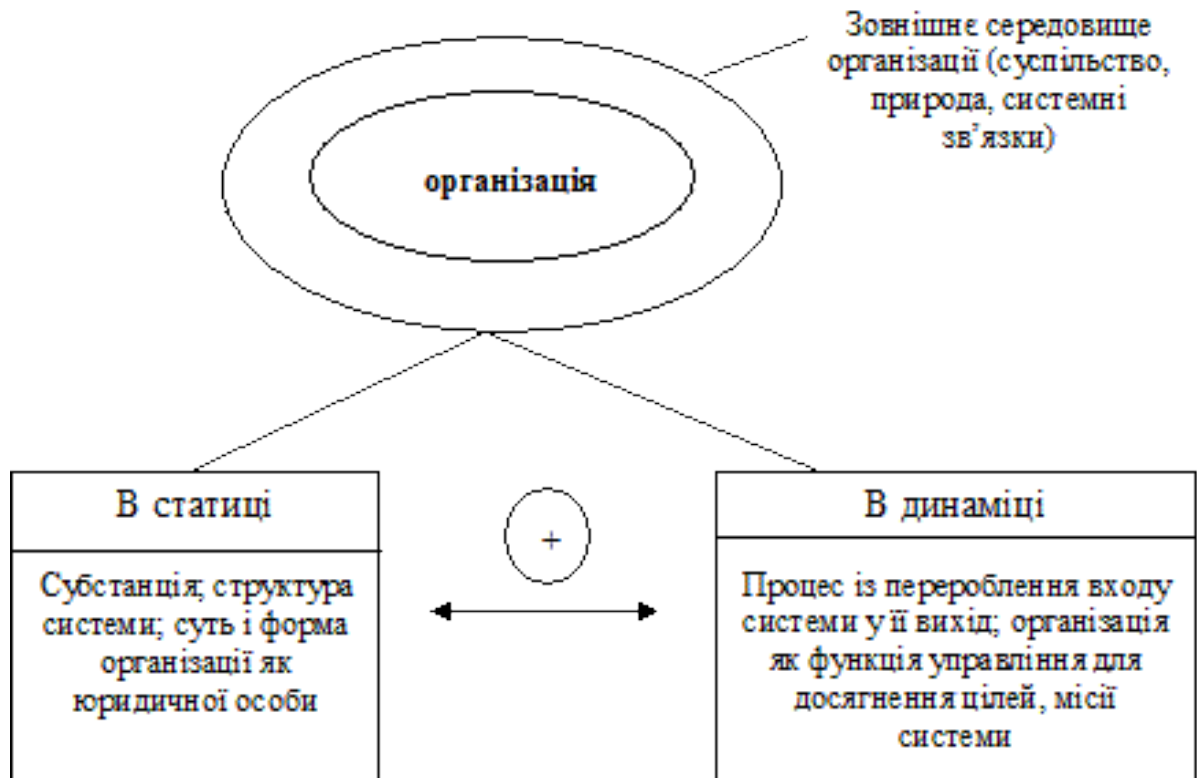

Рисунок 1.2 - Структура поняття "організація" стосовно виробничих систем [22]

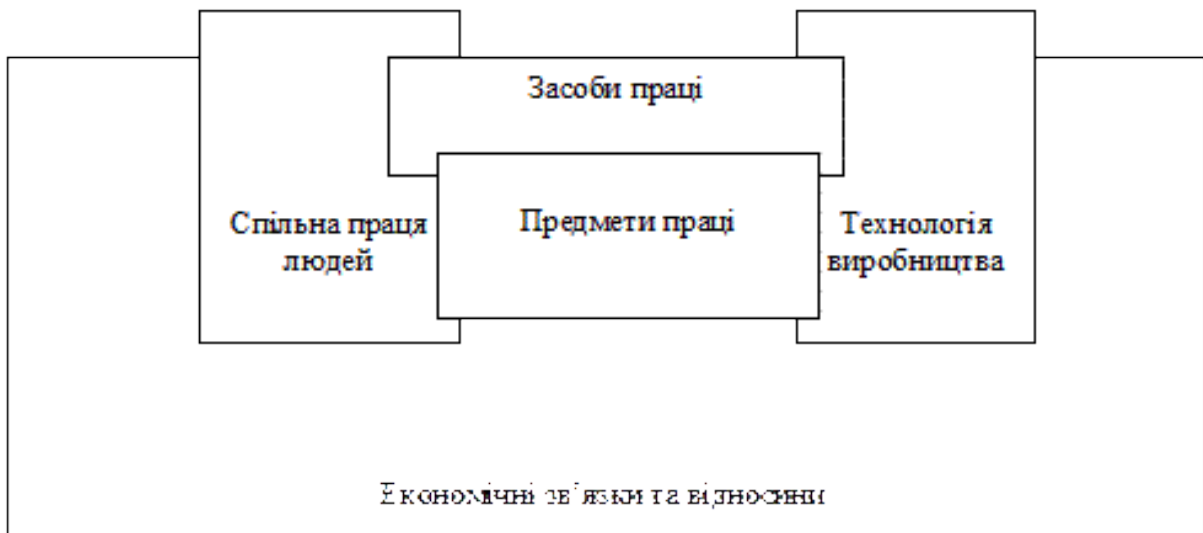

Рисунок 1.3 – Загальна модель сукупності взаємодіючих елементів виробничої системи [24]

Таким чином, підсумовуючи різноманітні визначення організації виробництва, слід зазначити, що з нашої точки зору сучасне трактування цього поняття повинно базуватись на нових тенденціях і передбачати найбільш ефективне використання під час виробництва всіх наявних ресурсів.

1.3 Оцінка ефективності виробничих процесів підприємства

Оцінка ефективності є надзвичайно важливою в системі управління підприємством, так як вона є ефективним інструментом для інформаційно-аналітичного забезпечення. Результати оцінки служать основою при прийнятті управлінських рішень, при чому вони використовуються для визначення як стратегічних, так і тактичних цілей.

Актуальним аспектом функціонування сучасного підприємства за конкурентних умов ринку є ефективна організація його виробничих процесів. Необхідність оцінки ефективності цих процесів на підприємстві зумовлена формуванням нових цілей, засад та принципів господарювання, орієнтованих на задоволення вимог ринку та потреб споживачів. Оцінка ефективності виробничих процесів є інтегрованою частиною комплексної системи цілей розвитку підприємства, що повинна охоплювати низку чинників та заходів, які характеризують рівень організації виробництва. В даному випадку управлінські рішення мають за мету раціоналізацію виробництва у певних технічних, технологічних і трудових умовах, які полягають в забезпеченні функціонування підприємства без значних непередбачуваних витрат, виявленні та мобілізації у мінімальні терміни резервів для підвищення ефективності процесів виробництва.

Теоретичні та практичні моменти визначення ефективності виробничої діяльності досліджувалось багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими, зокрема: А.В. Шегдою [39], Е.В. Градобоевим [12], П.В. Крушем, В.І. Подвігіною [23], І.В. Ковальчуком [21], І.Н. Герчиковою [10], С.Ф. Покропивним [18]. Проте, слід зазначити, що питання вдосконалення методики оцінки ефективності виключно виробничої діяльності підприємства, а також їх актуалізація у процесах стратегічного управління підприємством і на сьогодні є досить дискусійними.

А.В. Шегда [39] бере за основу переклад терміну «ефект» з латинської - «результат». Виходячи з цього, вона категорію «ефективність» інтерпретує як «результативність». Термін «ефект» є результатом, наслідком змін стану певного об'єкта, зумовлених дією внутрішніх чи зовнішніх чинників. Таким чином ефективність виробництва підприємства визначається його результатами.

І.Н. Герчикова [10] стверджує, що ефективність доцільно оцінювати відносно реальних витрат виробництва. При цьому вона наголошує, що ефективність треба визначати за рентабельністю активів, позикового і власного капіталів.

В західній економічній науці оцінку ефективності виробничої діяльності розглядають як багатоаспектну і складну категорію. Для формування загальних висновків щодо ефективності виробничої діяльності підприємства слід використовувати комплексну систему показників.

Обчислення показників ефективності повинно базуватись на необхідній сукупності первинних даних, які мають відображати реальні виробничі процеси і загалом стан системи господарювання за всіма її напрямками. Джерелом інформації при комплексному економічному аналізі мають бути дані оперативного обліку усіх видів ресурсів та витрат, результатів роботи та балансу підприємства.

Аналітична оцінка економічної ефективності виробництва має ґрунтуватися на результатах комплексного аналізу роботи підприємства за певний період. Такий комплексний аналіз включає моніторинг, реєстрування динаміки фактичних або очікуваних значень та аналітичну оцінку сукупності показників діяльності. Отже, ефективність виробничої діяльності підприємства - категорія, яка відображає відповідність результатів та витрат підприємства його цілям та інтересам власників. Ефективність виражає причинно-наслідкові зв'язки виробництва і передбачає оцінювання отриманих результатів діяльності в порівнянні з величиною витрачених ресурсів [12]. Тому вона відображає не сам результат, а якою ціною він досягнутий. Ефективність, як правило, характеризують відносними величинами, які розраховують на базі двох груп показників – результату і витрат.

І.В. Ковальчук виділяє традиційний і багатофакторний методи оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства [21]. Перший з них, базується на класичній моделі Дюпона, передбачає оцінку ефективності за двома групами показників – узагальнюючими - показниками першого рівня, що характеризують ефективність діяльності підприємства загалом. При їх обґрунтуванні порівнюють результативні показники з затратами ресурсів - показниками другого рівня, які відображають ефективність використання по окремих видах ресурсів підприємства.

Показники першого рівня, які використовуються для оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства - рентабельність: активів, власного капіталу, інвестованого капіталу, продукції, операційної діяльності.

Показниками другого рівня характеризується ефективність використання окремого виду ресурсу. Це допомагає зосереджувати на ньому, у разі потреби, більшу увагу. При цьому доцільно аналізувати динаміку зміни показника, а не його абсолютний рівень, так як абсолютне значення, наприклад рентабельності оборотних чи основних засобів, не слід порівнювати з альтернативними варіантами дохідності, наприклад за банківськими депозитами, адже прибуток, отриманий підприємством, є результатом використання не тільки одного виду активу підприємства, а всієї сукупності таких активів. Дослідження динаміки зазначених показників дозволяє визначити активи підприємства, з ефективністю використання яких виникає найбільше проблем.

В науковій економічній літературі репрезентується багатофакторний підхід, який рідко застосовується на практиці. Метод передбачає розрахунок агрегованих індексів ефективності. Разом з тим ці індекси складні для інтерпретації, тому не стали загальновизнаними.

Концепція «Performance Management» (управління результативністю) ґрунтується на оцінці ефективності на основі збалансованої групи індикаторів (Balanced Scorecard), що включає як фінансові, так і нефінансові показники. Вони комплексно оцінюють ефективність діяльності підприємства. У цій системі показники рентабельності використовуються як другорядні.

Ефективність виробничої діяльності підприємства служить узагальнюючим показником ефективності використання усіх трудових та матеріальних ресурсів. Схематично елементи оцінювання ефективності виробничої діяльності підприємства зображені на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 - Складові елементи оцінки ефективності виробничої діяльності

[13]

Для оцінки ефективності основних засобів використовують:

- рентабельність основних засобів;
- віддачу основних засобів.

Ефективність використання основних фондів базується на тому, що ці фонди мають вартісну оцінку і в процесі експлуатації вони не втрачають своєї матеріально-речової форми. Фонди у своїй сукупності створюють виробничо-технічну базу підприємства і визначають його виробничу потужність. При оцінюванні ефективності виробничої діяльності підприємства особливу увагу

доцільно приділити таким показникам, як «фондомісткість», «фондовіддача» та «фондоозброєність».

Ефективність використання трудових ресурсів визначають як відношення реалізованої продукції, товарообороту або ефекту (наприклад, прибутку), до середньої чисельності працівників або заробітної плати всіх працівників.

Найважливішими показниками ефективності використання трудових ресурсів вважаються:

- виробіток;
- трудомісткість;
- продуктивність.

Оскільки ефективність виробничої діяльності є складною і багатоаспектною категорією, надзвичайно актуально, щоб кожен чинник та аспект, що впливає на ефективність, був під постійним контролем керівництва, а менеджмент адекватно реагував на будь-які зміни, так як кожен чинник може значно впливати на досліджуваний показник. Має бути налагоджений жорсткий контроль показників ефективності використання всіх ресурсів, зокрема й трудових та матеріальних, і основних виробничих фондів. При цьому дуже важливим аспектом є правильність та коректність первинних даних, що беруться для розрахунків. Ці дані відображають реальні виробничі процеси і всю систему господарювання за усіма її напрямками.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ У ТЗОВ “УКРПОЛЬ-2005”

2.1 Загальна характеристика діяльності товариства

ТЗОВ «Укрполь-2005» - компанія, яка є одним з найбільш передових підприємств з виробництва високоякісної продукції птахівництва на Тернопільщині. До її складу входять спеціалізовані птахокомплекси у с. Метенів, с. Славна та с. Футори.

ТЗОВ “Укрполь-2005” було створене у 2005 році. З того часу воно пройшло декілька етапів свого розвитку (рис. 2.1).

Предметами діяльності підприємства є:

- виробництво та реалізація високоякісного м’яса птиці;
- вирощування і реалізація сільськогосподарської продукції, в основному, зерна пшениці, кукурудзи та сої;
- виробництво і реалізація комбікорму різних видів для власних потреб та стороннім споживачам;
- надання транспортних послуг з перевезення різних вантажів як фізичним, так і юридичним особам;
- надання послуг щодо зернозбиральних робіт;
- будівельні, будівельно-монтажні, ремонтні, пусконаладжувальні та інші подібного роду роботи.

Майно підприємства складається з основних фондів, оборотних коштів та інших цінностей, вартість яких відбивається в самотійному балансі підприємства. Товариство самотійно планує і здійснює свою фінансову і виробничу діяльність і основні напрями свого розвитку.

Товариство має самотійний баланс, розрахунковий (поточний) і інші рахунки у банках, штамп, печатку, фірмовий бланк.

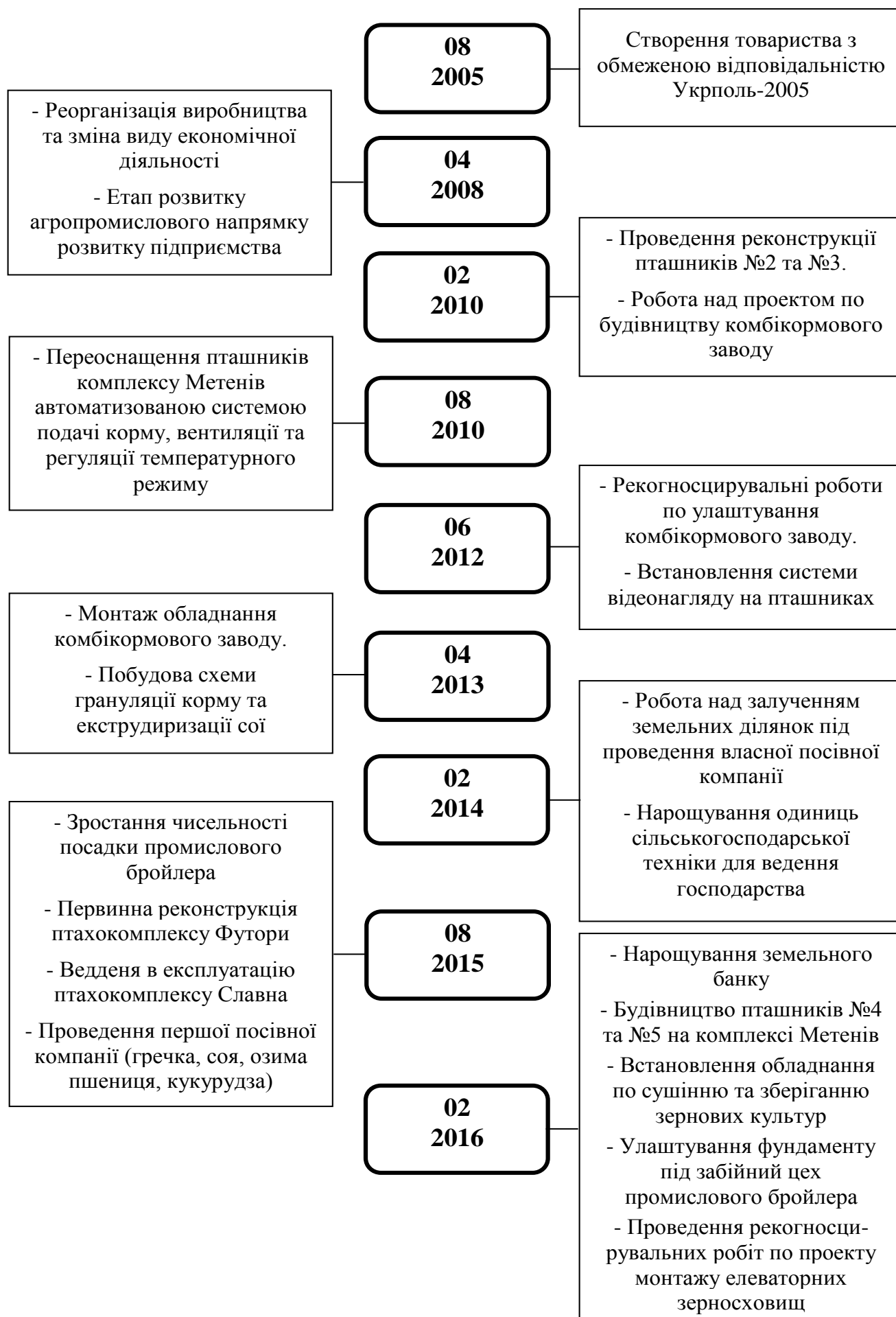

Рисунок 2.1 – Етапи розвитку ТЗОВ "Укрполь-2005"

Фінансові ресурси підприємства формуються за рахунок прибутку та амортизаційних відрахувань. Прибуток підприємства утворюється від господарської і фінансової діяльності, що залишилася після покриття матеріальних та інших витрат, обов'язкових платежів.

З метою реалізації пріоритетних напрямків виробництва та оптимізації на ТзОВ "Укрполь-2005" проведено повну модернізацію виробництва, птахофабрику оснащено сучасним автоматизованим обладнанням та здійснено реконструкцію старих корпусів. Встановлення нового обладнання дозволило покращити збереження курчат, зменшити витрати корму, а також наростити обсяги виробництва м'яса птиці.

Птахокомплекси оснащено автоматизованою системою, яка забезпечує подачу корму, вентиляцію, регуляцію температурного режиму, та відеонаглядом. Основою кормової бази служить спеціалізований завод з виготовлення різних кормів – «від старту до фінішу».

Одне з провідних місць у складі ТзОВ «Укрполь-2005» займає зернопромисловий комплекс. Товариство самостійно вирощує та переробляє рослинну сировину на комбікорм. Земельний фонд підприємства становить 750 га. Основну частину земель відводять під посів кукурудзи, пшениці та сої. Триває робота аграрного відділу щодо збільшення посівних площ, оскільки цього вимагають виробничі потужності.

"Укрполь-2005" надає транспортні послуги з перевезення різного роду вантажів як юридичним, так і фізичним особам. Це забезпечує потужний парк автомобілів: DAF, Renault Magnum, Камаз, Маз, Mercedes-Benz Sprinter. Ці автомобілі довели свою надійність при перевезенні вантажів

Організаційна структура ТзОВ "Укрполь-2005" лінійно-функціонального типу, тобто кожен підрозділ очолює керівник, що здійснює функціональне управління даним підрозділом (рис. 2.2). Керівник підрозділу виконує функції, пов'язані тільки з основною діяльністю підрозділу. Така організаційна структура повною мірою відповідає цілям підприємства і характеру поточної роботи. Вищим керівником у структурі управління ТзОВ "Укрполь-2005" є генеральний директор. Він визначає стратегію діяльності і приймає участь у вирішенні

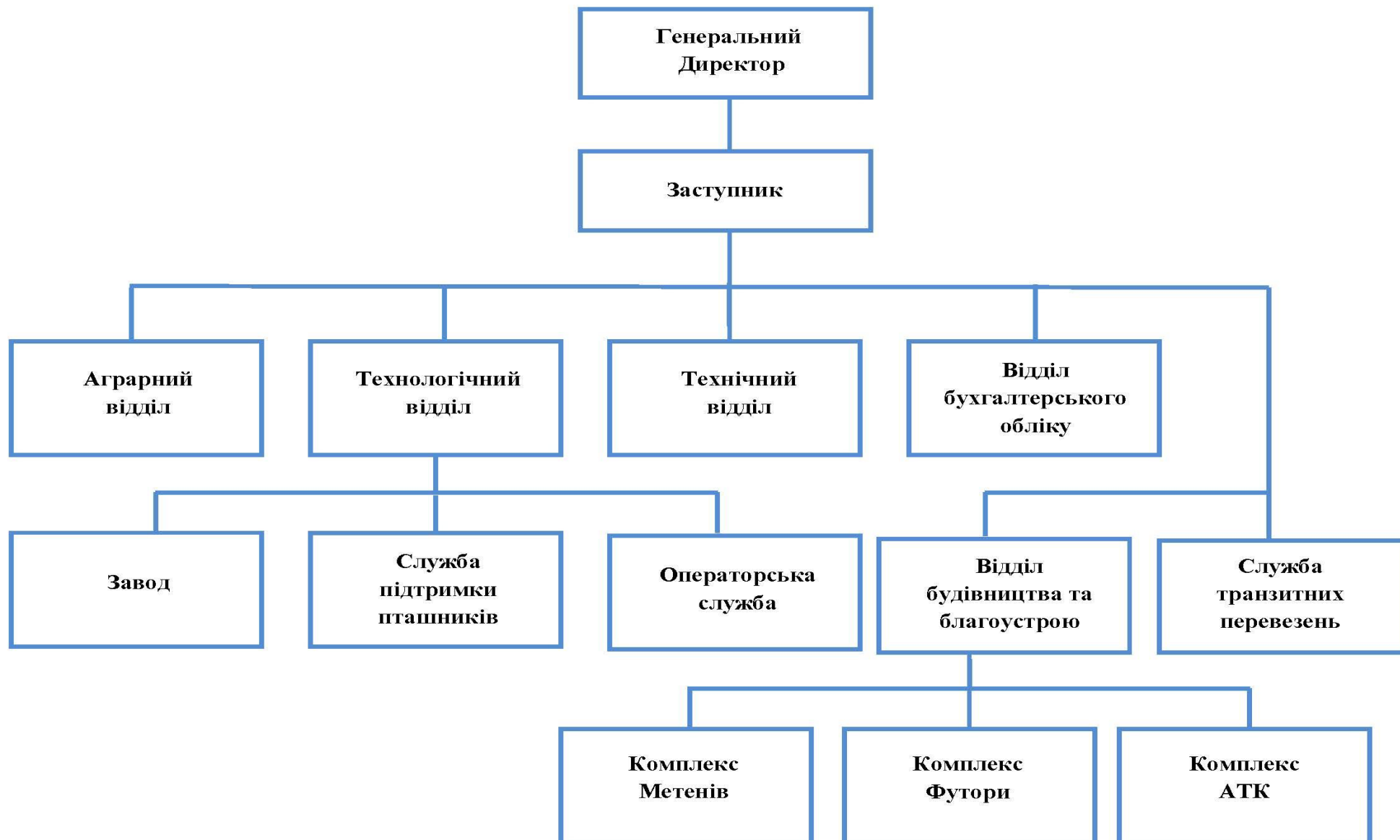

Рисунок 2.2. – Організаційна структура управління ТзОВ "Укрполь-2005"

найважливіших завдань. Заступник директора організовує виробничо-господарську діяльність підприємства для раціонального і економного використання всіх видів ресурсів. Він розробляє стратегію просування товарів на ринки збуту, здійснює контроль за виконанням плану реалізації продукції, приймає участь у розробці планів маркетингових досліджень, здійснює контроль за виконанням зобов'язань за поставками продукції.

Головна роль в процесі виробництва м'яса відводиться технологічному відділу. Він контролює весь цикл вирощування промислових бройлерів від посадки до забою. Даним відділом керують працівники з багатолітнім досвідом - головний технолог та головний ветлікар. Технічний відділ займається забезпеченням виробництва технічною документацією, технічною та технологічною підготовкою виробництва. Відділ мобілізує резерви виробництва шляхом досягнення високих темпів розвитку, запровадження нової техніки і технології. Аграрний відділ займається активною роботою щодо якісного освоєння наявних та залучення нових посівних площ. Головний бухгалтер керує веденням бухгалтерського обліку, забезпечує надання повної та неупередженої інформації щодо фінансового стану, результатів діяльності та руху коштів підприємства. Як бачимо на прикладі основних керівників, обов'язки працівників чітко розписані, що сприяє досягненню цілей підприємства.

Галузь птахівництва в Україні за останні роки інтенсивно розвивається, що відкриває перед підприємством значні перспективи. Разом з тим і конкурентів у ТЗОВ «Укрполь-2005» багато. Великі підприємства виграють за рахунок ефекту масштабу виробництва та забезпечення стабільності якості продукції й ритмічності поставок. Всі ці компанії мають повний цикл власного виробництва. Наприклад, Вінницька птахофабрика має проектну потужність 730 тис. тонн м'ясних продуктів, у той час як «Укрполь» навіть за умови впровадження всіх проектних рішень у найближчій перспективі зможе ледь досягти 4 тис. тонн. Іншими великими конкурентами товариства в регіоні є ТЗОВ «Птахокомплекс «Губин» (Волинська обл., торгова марка «Курчак», Володимир-Волинська птахофабрика («Курка-чеботурка»), ТЗОВ „Захід-Агро" (Жидачівський район, Львівська область), підприємства ТМ "Наша Ряба" та ін.

Для з'ясування позицій ТзОВ «Укрполь-2005» слід провести аналіз зовнішнього й внутрішнього середовища та скласти перелік сильних й слабких сторін, а також визначення загроз і можливостей для товариства. Результати відображені у складеній матриці SWOT-аналізу (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Матриця SWOT-аналізу ТзОВ «Укрполь-2005»

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Внутрішнє середовище	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енергійний і перспективний колектив 2. Порівняно недорогі сировина і матеріали 3. Гнучка політика керівництва 4. Хороша репутація у клієнтів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Невисокий прибуток 2. Недостатній рівень маркетингової активності 3. Невисока рентабельність 4. Неповна завантаженість виробничих потужностей
	Можливості (O)	Загрози (T)
Зовнішнє середовище	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нарощування обсягів виробництва 2. Освоєння нових технологій. 3. Налагодження роботи зі споживачами з інших регіонів України 4. Вихід на нові ринки, у т.ч. міжнародний 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поява нових конкурентів 2. Зростання цін на сировину 3. Зростаючий конкурентний тиск зі сторони великих виробників 4. Постійне зростання витрат

Техніко-економічні показники ТзОВ «Укрполь-2005» за 2018-2020 рр. наведені у табл. 2.2. При їх аналізі перш за все слід відзначити, що увесь звітний період підприємство працювало збитково. Це відбулось попри те, що виручка від реалізації продукції сумарно зросла на 86,6%. Проте також істотно зросли й виробничі витрати – на 62,9%. І хоч темпи росту доходів порівняно з собівартістю продукції вищі на 23,7%, все ж за рахунок інших операційних витрат фінансові результати підприємства від'ємні. Правда, розмір збитків щороку скорочувався: з 7560,3 тис. грн. у 2018 р. до 937,5 тис. грн. у 2020 р. Це дає підстави стверджувати, що при запровадженні певних нововведень підприємство у найближчій перспективі може досягти прибутковості.

За звітний період товариство істотно наростило розміри основних фондів. Це пояснюється реконструкцією пташників, введенням нових потужностей комбікормового заводу та, частково, забійного цеху. Як наслідок, щороку

зростали показники фондівдачі та фондоозброєності праці. Чисельність працівників підприємства невелика, вона зросла на 1 чол. у 2019 році або на 7,7%.

Таблиця 2.2 – Основні показники роботи ТзОВ «Укрполь-2005» за 2018-2020 рр.

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення			
				2019 / 2018 рр.		2020 / 2019 рр.	
				+/-	%	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	23740,3	31444,4	38427,4	7704,1	132,45	6983	122,21
Собівартість реалізованої продукції тис.грн.	28950,2	30986,3	36369,8	2036,1	107,03	5383,5	117,37
Інші операційні витрати	2350,4	3114,7	2995,1	764,3	132,52	-119,6	96,16
Разом витрати	31300,6	34101	39364,9	2800,4	108,95	5263,9	115,44
Фінансовий результат до оподаткування	-7560,3	-2656,6	-937,5	4903,7	35,14	1719,1	35,29
Податок на прибуток, тис.грн.	-	-	-	-	-	-	-
Чистий прибуток, тис.грн.	-7560,3	-2656,6	-937,5	4903,7	35,14	1719,1	35,29
Рентабельність продукції, %	-	-	-	-	-	-	-
Вартість основних фондів, тис.грн.	9860,4	11875,5	12906,4	2015,1	120,44	1030,9	108,68
Чисельність працівників, чол.	13	14	14	1	107,69	0	100,00
Фондоозброєність основними фондами, тис.грн./чол.	758,49	848,25	921,89	89,76	111,83	73,64	108,68
Фондовіддача основних виробничих фондів	2,41	2,65	2,98	0,24	109,98	0,33	112,45
Фондомісткість основних виробничих фондів	0,42	0,38	0,34	-0,04	90,93	-0,04	88,93
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	5855,5	5470,1	7710,5	-385,4	93,42	2240,4	140,96
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	9657,4	8978,8	12461,5	-678,6	92,97	3482,7	138,79

2.2 Організація виробничих процесів у ТзОВ „Укрполь-2005”

Загалом особливості організації виробничих процесів у ТзОВ „Укрполь-2005” визначаються стратегією розвитку на найближчі п'ять років, якою передбачено запровадження вертикально-інтегрованого виробничого циклу замкнутого типу – починаючи вирощуванням зернових для виробництва комбікорму і аж до реалізації м'ясної продукції (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 - Виробничий цикл замкнутого типу ТзОВ „Укрполь-2005”

Провідне місце в складі АПК ТзОВ "Укрполь-2005" займає зерно-промисловий комплекс. Він об'єднує галузі, що займаються виробництвом зернових, їх заготівлею та переробкою.

Основними посівними культурами є пшениця, кукурудза та соя. Технологія обробки сільськогосподарських культур ТзОВ "Укрполь-2005" представляє собою комплекс прийомів для створення найбільш сприятливих умов росту рослин. Цей комплекс включає заходи, що застосовуються з моменту обробки ґрунту і закінчуються збиранням врожаю. Сюди відносять основну і передпосівну обробку ґрунту, внесення добрив, підготовку насіння до сівби, посів, догляд за посівами з підтримкою оптимального агрофізичного стану ґрунту і захистом рослин від шкідників, бур'янів і хвороб.

Для різного ступеня забезпеченості господарства необхідними виробничими ресурсами (сільськогосподарська техніка, насіння, добрива, пестициди та ін.) щорічно аграрним відділом ТзОВ "Укрполь-2005" розробляються різні варіанти технологій.

При багатоскладневому рівні економіки ТзОВ "Укрполь-2005" використовує диференційований підхід щодо технологій вирощування сільськогосподарських культур залежно від форм організації праці. Особливість

цих технологій - підбір сортів згідно термінів посіву і збирання врожаю, чим зменшується напруженість польових робіт, проводиться суміщення технологічних прийомів обробітку ґрунту, посіву, внесення добрив, пестицидів та ін.

ТзОВ "Укрполь-2005" використовує найбільш сучасні сорти зернових культур, які більш стійкі до строків посіву та збирання, що за сприятливих погодних умов дає змогу з мінімальними втратами забезпечити тривалість їх збирання за 10-12 діб. Дотримання таких термінів збиральних робіт потребують належної підготовки усіх ланок, задіяних у цьому складному процесі.

У процесі вирощування промислового бройлера велику роль відіграє раціон харчування. Комбікорм для курей представляє собою продукцію, в яку добавлені поживні речовини, що легко засвоюються організмом птиці, - зерно, фураж пшениці, карбонат кальцію, макуха соняшнику, жири, сіль, різні вітаміни. Як правило, харчова цінність такої продукції становить: 15-18% білків, 3-5% жирів, 4-6% харчової клітковини.

Комбікорм для птиці містить наступні основні компоненти:

- амінокислоти, які забезпечують повноцінне білкове харчування птахів;
- мінеральні речовини, необхідні для побудови шкаралупи яєць і скелета;
- вітамінно-мінеральні премікси, які підбирають згідно віку птиці та її фізіологічного стану.

Комбікорм відіграє важливу роль для становлення і розвитку курей. При цьому для кожної фізіологічної групи створюють спеціальний рецепт повноцінного раціону, який розраховують для максимального середньодобового приросту. В раціон додаються поживні речовини: необхідні мінерали, біологічно активні речовини вітаміни, які розраховуються відповідно до особливостей і потреб організму, що росте. Якщо енергетичної цінності в кормі не буде, це позначиться на низькій продуктивності птиці.

Основну кормову базу ТзОВ «Укрполь-2005» дає власний спеціалізований завод із виготовлення корму різного типу – «від старту до фінішу». Завод працює з потужністю до 5 т/год. Процес виробництва проходить відповідно до рецептури корму, при цьому виробництво автоматизоване, що дозволяє готувати

комбікорми з великою кількістю компонентів у різному співвідношенні. Спочатку вироблялися корми лише для покриття власних потреб, а згодом було реалізовано проект з виробництва гранульованого корму. Найбільш вагомими інгредієнтами в кормах – кукурудза і пшениця. Їх підприємство вирощує на власних полях. На сьогодні під наявними потужностями отримується достатньо зерна у якості сировини для забезпечення виробництва кормів. Всі інші компоненти – соняшниковий шрот, сою, соєву олію підприємство купує на стороні. Виробництво комбікорму ТзОВ «Укрполь-2005» ведеться на основі технології, затвердженої для кожного конкретного виду продукції. Надлишки комбікормів ТзОВ «Укрполь-2005» реалізує стороннім споживачам.

Процес вирощування бройлерів є тільки однією фазою інтегрованого процесу виробництва курячого м'яса (рис. 2.4). У неї входять: виробництво батьківського поголів'я, інкубатори, бройлерні господарства, переробні підприємства, торгові організації і покупці.

Цикл вирощування курчат-бройлерів на ТзОВ "Укрполь-2005" складається з декількох етапів. Першим етапом є інкубатор, де на протязі 21 доби яйця інкубуються. Після цього процесу іде масова лупка курчат. Саме тоді їх сортують та вибраковують слабких і не життєздатних.

Поки-що що власних інкубаторів у ТзОВ "Укрполь-2005" нема. За час існування підприємство мало багато постачальників курчат із Польщі та України, та зупинилось на компанії «Морозівська птахофабрика». Останнім часом звідти завозяться практично всі добові курчата, якість яких повністю влаштовує керівництво товариства.

Наступним етапом є транспортування в курчатовозі, де комп'ютером підтримується оптимальна температура і повітрообмін. Товариство має у своєму розпорядженні необхідний для здійснення таких перевезень парк автомобілів. Вони прекрасно довели свою надійність під час перевезення, оскільки дозволяють автоматизувати безліч процесів діяльності, зокрема перевозити курчат в необхідній кількості та при стабільному температурному режимі. Для цього використовуються спеціальні причепа-рефрижератори.

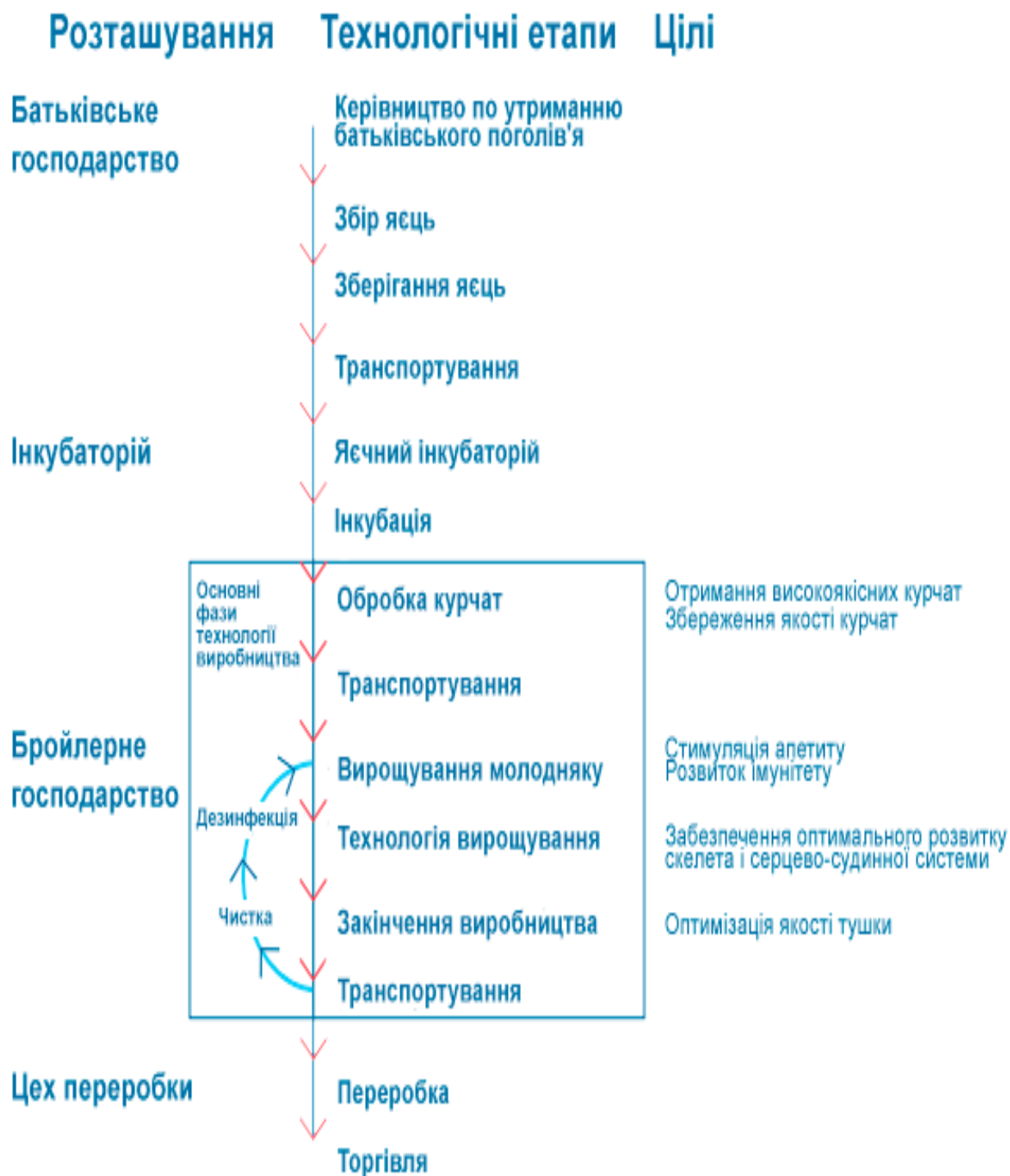

Рисунок 2.4 - Схема інтегрованого процесу виробництва курячого м'яса

Третім етапом в житті курчат бройлерів є заселення їх у підготовлені приміщення - пташники, де весь процес контролюється дорогим комп'ютерним обладнанням і роботою досвідчених операторів.

Щільність розміщення бройлерів не має перевищувати 34 кг маси на 1 кв. метр, а щільність молодих бройлерів повинна складати у перші дні 30-40 голів/м кв. Курчат віком понад один місяць розміщують від 12 до 15 голів/м кв.

Особливо важливим є температурний режим. Перші десять днів у пташнику підтримується температура 33°C. Далі, враховуючи кліматичні умови зовні приміщення, температуру у приміщенні корегують (табл. 2.3).

Надзвичайно важливу роль у технологічному процесі вирощування бройлерів відіграє чиста вода. Її повинно бути в достатку. Бройлерів, в основному, вирощують на підстилці з лушпиння соняшнику або з деревної стружки. Товщина шару підстилкового матеріалу має бути 7-10 см, а вміст вологи у ньому — максимум 25%. Не можна допускати в підстилці цвілі.

Таблиця 2.3 – Основні фізіологічні вимоги до вирощування курчат-бройлерів

Вік, тижні	Освітлення, годин	Температура, °C	Витрати води, л на 100 голів бройлерів
1	24	32-33	2,8
2	24	30	8
3	23	27	10
4	23	22	15
5	23	21	20
6	23	21	25

Весь процес вирощування бройлерів триває від 42 до 45 днів. За цей період проводять необхідні ветеринарно-технологічні заходи, а саме, вакцинацію поголів'я проти інфекційних захворювань, зокрема хвороби Ньюкасла, інфекційного бронхіту та хвороби гамборо. Проводять також вітаміно-профілактику для підвищення резистентності організму.

Для боротьби із тепловим стресом використовують технологію, запозичену в Італії— за допомогою компресора через лінії передачі прокачують під тиском воду, яку потім розпилюють через спеціальні форсунки, збиваючи температуру туманом на п'ять градусів.

Технології розведення курей систематично розвиваються і вдосконалюються. Вони ставлять за мету насичення світового ринку відносно дешевою, якісною і корисною продукцією. Селекціонери регулярно виводять нові гібриди й кроси, які мають кращі характеристики порівняно з

представниками чистопородних курей. Оцінку продуктивності птиці проводять через співвідношення кормів, витрачених для вирощування кілограма м'яса. У зв'язку з цим перше місце в м'ясному сегменті курей належить бройлерам. ТзОВ „Укрполь-2005” збалансовано підходить до генетичного вдосконалення продукції. Важливі показники, як конверсія корму, зростання, збереження та приріст живої маси, удосконалюються одночасно з іншими характеристиками: міцність ніг, серцево-судинна система й загальне здоров'я птиці. Розвиток генетичного потенціалу птиці залежить від низки чинників: якості повітря, температури й площі; профілактики, забезпечення поживними речовинами через комбінацію необхідних кормових інгредієнтів, виявлення та лікування захворювань, вірна технологія годування та напування, постійна увага до стану птиці протягом усього періоду виробництва, а особливо, перед переробкою (рис. 2.5). Всі ці складові є взаємозалежними. Недотримання одного з елементів викличе зниження бройлерної продуктивності.

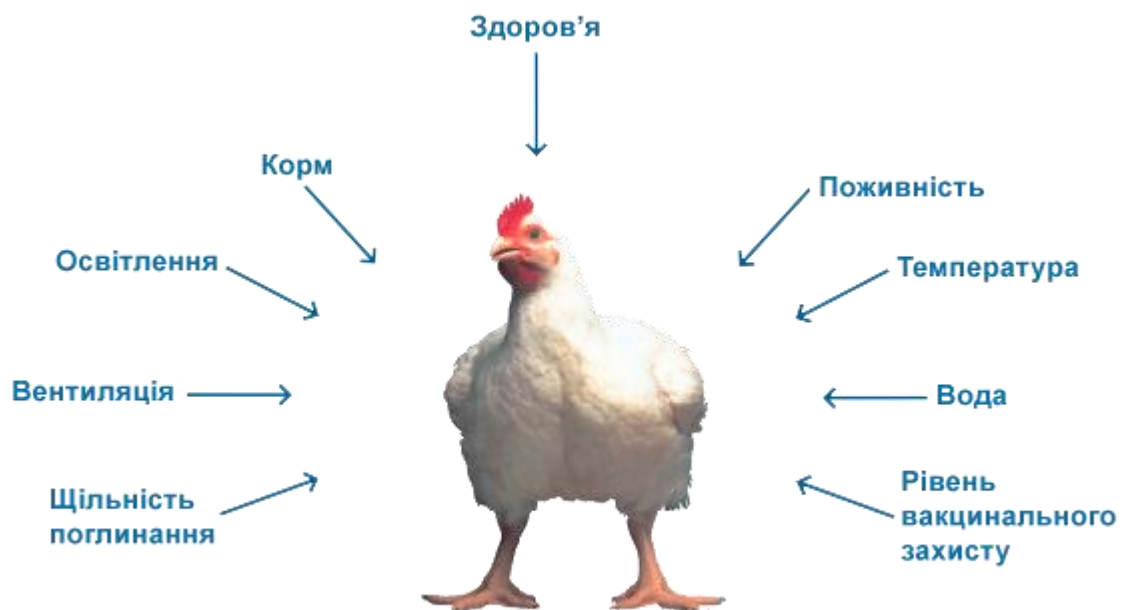

Рисунок 2.5 - Елементи досягнення продуктивності бройлерів у ТзОВ „Укрполь-2005”

Перші два тижні життя бройлерів є критичними. Саме тоді вимагається особлива увага. Обробка курчат та вирощування молодняка є найбільш

актуальними питаннями. Тому вже у другий день після завезення нової партії курчат у ТзОВ „Укрполь-2005” три дні застосовується антибіотик, а потім проводиться підтримуюча терапія за рахунок вітамінів. Апробується можливість виробництва курятини без застосування антибіотиків і тому в одному з пташників випробовується така схема утримання. За отриманими результатами керівництвом буде прийняте відповідне рішення. Також як варіант оптимізації виробничих процесів на підприємстві перейшли від напільної вакцинації в себе до інкубаторської. Це полегшило роботу і забезпечило непогані показники збереженості поголів'я. Взагалі використовується система з трьома вакцинаціями. З 35 дня аж до забою покращується апетит птиці підкислювачем.

Технологія вирощування дозволяє за календарний рік досягти у кожному пташнику шести посадок. Однак в ТзОВ «Укрполь-2005» визначено, що найбільш оптимальним є варіант з п'ятьма посадками. Зазначено схема дозволяє проводити профілактичні роботи (утеплення, ремонти, перевірку техніки, електромереж та вентиляції) й продезінфікувати приміщення. Як показує досвід, так товариство зберігає більше птиці порівняно з в іншими господарствами. У підсумку в ТзОВ «Укрполь-2005» виробництво валової продукції сягає понад 600 тис. одиниць птиці.

При вирощуванні бройлера основна частка фінансових витрат (до 70%) складається з вартості кормів. Хороші прирости ваги бройлерів дає харчування з правильним співвідношенням в кормі амінокислот і протеїну. Зазначений корм також обов'язково має містити мікроелементи і вітаміни, які містяться в преміксі.

У ТзОВ «Укрполь-2005» використовують «кукурудзяний» комбікорм, до складу якого, переважно, входять зернові: кукурудза і пшениця, решту складають – макуха сої, соєва олія, соняшниковий шрот і премікси. Слід враховувати, що за 45 діб утримання бройлер повинен набрати обумовлену вагу, тому до корму також додають вітамінно-мінеральні речовини, які підбирають з врахуванням віку птиці та її фізіологічного стану. У ТзОВ «Укрполь-2005» дотримуються думки, що чітке дотримання інструкцій та правил забезпечить хороший приріст птиці.

Для кожної фізіологічної групи бройлерів розроблено рецепти спеціального повноцінного раціону, які розраховують з метою отримання максимально можливого добового приросту на кожному етапі (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Склад харчового раціону бройлерів у ТзОВ «Укрполь-2005»

№ з/п	Складники	Вік курчат		
		до 2 тижнів	від 2 тижнів до місяця	від 1 місяця та старше
1	кукурудза	50%	48%	45%
2	пшениця	16%	13%	13%
3	шрот або макуха	14%	19%	17%
4	кісткове або рибне борошно	-	7%	11%
5	кормовий жир	-	1%	3%
6	трав'яне борошно	-	3%	3%
7	кормові дріжджі	-	5%	5%
8	інші складники	20%	4%	3%

У таблиці 2.5 наведено середні статистичні прирости курчат бройлерів у ТзОВ «Укрполь-2005» з першого дня при забезпеченні всіх умов годівлі та утримання. Там же вказано для кожного дня приблизні витрати корму при вирощуванні бройлерів.

Таблиця 2.5 - Динаміка росту птиці і витрат кормів у ТзОВ «Укрполь-2005»

Вік бройлерів, у днях	Жива вага, кг/од.	Витрати корму, грам/добу на од.	Витрати від початку вирощування, грам/гол.
1	2	3	4
0	0,040	0	0
1	0,051	14	14
2	0,067	14	28
3	0,083	15	43
4	0,100	16	59
5	0,120	22	81
6	0,143	25	106
7	0,167	28	134
8	0,194	31	165
9	0,224	35	200
10	0,257	39	239
11	0,294	44	283
12	0,335	49	332
13	0,378	55	387

1	2	3	4
14	0,428	61	448
15	0,479	68	516
16	0,533	75	591
17	0,588	83	672
18	0,648	91	765
19	0,713	99	864
20	0,779	106	970
21	0,847	112	1082
22	0,917	118	1200
23	0,989	123	1323
24	1,063	128	1451
25	1,138	133	1584
26	1,214	137	1721
27-35	1,780	167	3089
36-42	2,550	186	4324

По досягненні курчатами-бройлерами віку в 42-дні і живої ваги 2,4 -2,8 кг їх починають здавати на забій.

2.3 Аналіз чинників, які впливають на виробництво продукції ТЗОВ «Укрполь-2005»

Результатами виконання виробничих процесів у ТЗОВ «Укрполь-2005» є різні види продукції. В основному це продукція рослинництва (пшениця яра і кукурудза на зерно) і продукція тваринництва (м'ясо птиці). Статистичні дані про обсяги випуску цих видів продукції у 2020 р. наведені у табл. 2.6 -2.7.

Таблиця 2.6 – Виробництво продукції рослинництва у ТЗОВ «Укрполь-2005» в 2020 р.

	Зібрана площа, га	Вироблено продукції, ц	Собівартість, тис. грн.
Пшениця яра	116	5811,6	4939,86
Кукурудза на зерно	111,4	4478,28	3358,71
Разом	227,4	10289,88	8298,57

Таблиця 2.7 – Виробництво продукції тваринництва у ТзОВ «Укрполь-2005» в 2020 р.

	Обсяги виробництва у натуральному вираженні, голів			Вироблено продукції, ц	Собівартість, тис. грн.
	запущено	відхід	вирощено		
Птиця на м'ясо	293654	11527	282127	7656,0	28071,23

Структура випуску продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р. за виробничою собівартістю наведена на рис. 2.6.

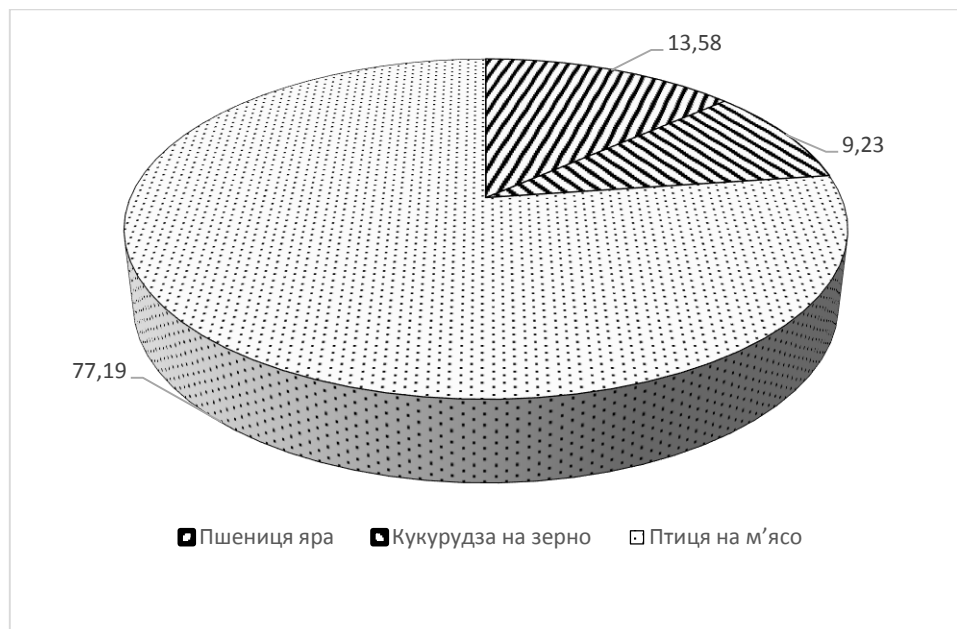

Рисунок 2.6 - Структура випуску продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р.

За даними табл. 2.7 можна відзначити важливу характеристику діяльності ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р. Як уже було зазначено вище, виробнича потужність товариства становить 600 тис. голів птиці на рік. Оцінка рівня використання виробничих потужностей підприємств відіграє важливу роль у системі управління їх діяльністю. Основним з показників оцінки є коефіцієнт використання величини виробничої потужності:

$$K_{вен} = \frac{B}{ВП} = \frac{293654}{600000} = 0,489 \text{ або } 48,9\%$$

де B - обсяги виробництва у натуральному вираженні, голів птиці;

$ВП$ - виробнича потужність підприємства.

Це свідчить про значні резерви нарощування обсягів випуску продукції без залучення додаткових інвестицій в основні фонди і служить підтвердженням того, що через конкуренцію виробнича програма підприємства визначається саме можливими обсягами продажів.

З усієї виробленої у 2020 р. продукції рослинництва реалізовано на сторону у фізичних одиницях лише 9,3 %. Решта використана для потреб самого товариства – вся пшениця і майже 89% кукурудзи перероблені у комбікорм для птиці. Поруч з цим уся продукція тваринництва – куряче м'ясо - реалізована стороннім споживачам. Серед основних покупців продукції товариства є ТзОВ «Білий берег» (м. Зборів, Тернопільська обл.) та ТзОВ «Агроном Центр» (с. Убині, Львівська обл.).

У той же час переваги у конкурентній боротьбі на ринку досягаються цілою низкою чинників, одне з визначальних місць серед яких поруч з якісними показниками належить ціні продукції. Як і у всій сільськогосподарській галузі при формуванні ціни на м'ясо птиці відчуються сезонні коливання. Вони пов'язані із холодною порою року, адже окремі виробники припиняють посадку молодняку і виробництво через високу ціну на енергоносії для опалювання ферм. ТзОВ «Укрполь-2005» організовує безперебійне виробництво цілий рік, за винятком короткого періоду для профілактичних заходів. Тому ціна зимою вища, а літом – дещо нижча. Але загалом зрівноважена ціна попиту і пропозиції задовольняє керівництво товариства, оскільки забезпечує достатній рівень рентабельності.

Економічна ефективність діяльності будь-яких підприємств визначається співвідношенням результатів їх діяльності і затрат, понесених на отримання цих результатів. Оскільки ціни на продукцію більшою мірою диктує ринок і вплинути на них у підприємства можливості обмежені, то важливим джерелом підвищення ефективності може послужити зниження витрат на всі види діяльності.

Дані про склад і структуру витрат на виробництво служать базою для виявлення причин зміни рівня собівартості. З цією метою визначають питому вагу кожного елементу в загальній сумі затрат на виробництво у відсотках. Це дозволяє намітити основні напрями аналізу затрат, знайти резерви зниження собівартості продукції шляхом зменшення її матеріало-, трудо-, енерго- та фондомісткості.

Також слід зазначити, що детальний аналіз витрат на виробництво проводиться і для виявлення найбільш значущих для підприємства витрат, або які можуть стати такими у майбутньому. Помітну економію не можна одержати по витратах, які становлять, скажімо, 1% від усіх витрат. Як показує практика, для одержання помітного ефекту слід проаналізувати 20% видів витрат, що займають коло 80% їх сукупної величини.

У зв'язку з цим проведемо аналіз структури витрат ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р. для різних видів продукції. Дані про собівартість продукції сільського господарства наведено у табл. 2.8

Таблиця 2.8 – Структура собівартості за видами продукції сільського господарства ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р.

		Пшениця яра		Кукурудза на зерно	
		тис.грн.	%	тис.грн.	%
1	Прямі матеріальні витрати усього у т.ч.	3177,0	64,31	2290,6	68,2
	- насіння та посадковий матеріал	331,2		607,0	
	- мінеральні добрива	2533,5		1062,2	
	- пальне і мастильні матеріали	312,3		621,4	
2	Витрати на оплату праці	282,0	5,71	188,0	5,6
3	Відрахування на соціальні заходи	62,04	1,25	41,36	1,23
4	Загальновиробничі витрати	229,5	4,65	153,0	4,55
5	Виробнича собівартість	3750,54	75,92	2672,96	79,58
6	Інші витрати	1189,32	24,08	685,75	20,42
7	Повна собівартість	4939,86	100	3358,71	100

З табл. 2.8 видно, що у структурі виробничої собівартості сільськогосподарської продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р. понад 64% припадає на матеріальні витрати, основну частину з яких становить вартість мінеральних добрив.

Групування витрат за елементами призначено для виявлення усіх витрат на виробництво за їх видами і відображає усі витрати підприємства для виготовлення промислової продукції, з врахуванням тієї її частини, що призначена для виконання робіт та послуг непромислового характеру. У даному групуванні збережено принцип однорідності витрат, незалежно від спрямування витрат, які не можуть бути розподілені на складові частини.

Дані такого аналізу служать базою для:

- встановлення потреби підприємства в матеріальних ресурсах, оборотних засобах, обсягів матеріально-технічного постачання;
- визначення завдань щодо зниження собівартості одиниці продукції;
- складання кошторису витрат на плановий період;
- розрахунку обсягу затрат на весь випуск продукції по кожному елементу.

Аналіз за елементами витрат на виробництво продукції наведено у табл. 2.9 окремо для продукції рослинництва і тваринництва, а також для сукупної діяльності підприємства. Для кращої наглядності побудовано діаграму структури собівартості продукції за елементами витрат у підсумку для двох основних видів продукції (рис. 2.7).

Таблиця 2.9 – Елементи операційних витрат ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020р., тис. грн

Елементи витрат	Витрати на виробництво продукції і послуг		Разом
	рослинництва	тваринництва	
1	2	3	4
Витрати на оплату праці, всього	657,2	803,4	1460,6
у т.ч.			
- виробничих працівників	470	699,7	1169,7
- інших працівників	187,2	103,7	290,9

1	2	3	4
Відрахування на соціальні заходи	144,58	176,75	321,332
Матеріальні витрати, всього	6923,49	25492,38	32415,87
у т.ч.			
- насіння та посадковий матеріал	1438,2	-	1438,2
- корми	-	18430,5	18430,5
- мінеральні добрива	3595,7	-	3595,7
- пальне і мастильні матеріали	1373,7	433,9	1807,6
- інші матеріали	515,89	2223,17	2739,06
- оплата послуг сторонніх організацій	-	4404,81	4404,81
Амортизація	573,3	1598,7	2172
Усього витрат	8298,57	28071,23	36369,80

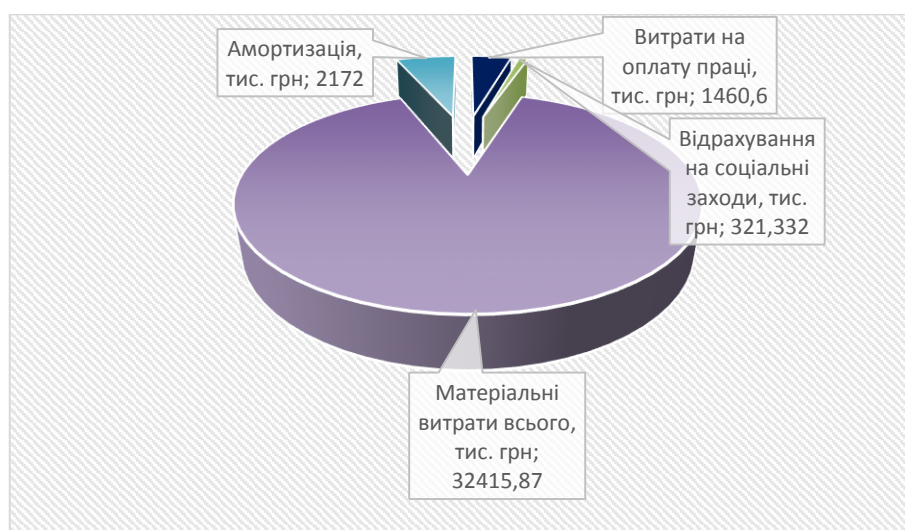

Рисунок 2.7 Діаграма структури собівартості продукції ТзОВ «Укрполь-2005» у 2020 р. за елементами витрат

Як видно з діаграми, у структурі найбільшу частку займають матеріальні витрати (понад 89 %), а найменшу - відрахування на соціальні заходи. Особливо значною є частка витрат на корм для птиці – 66%. Разом з тим відсоток оплати праці у структурі витрат є доволі невисоким. Це викликано досить низькою заробітною платою працівників підприємства. Таким чином, найбільш оптимальним джерелом зниження витрат у товаристві видається економія матеріальних ресурсів, у тому числі шляхом більш повного використання власних потужностей для забезпечення зростаючих потреб у комбікормі.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ У ТЗОВ «УКРПОЛЬ-2005»

3.1 Запровадження нових технологій вирощування птиці

Промислове птахівництво характеризується двома основними способами вирощування курей: в клітинних батареях та на підлозі. Вони застосовуються у різних галузях птахівництва для утримання батьківських стад, промислових курей-несучок, ремонтного молодняка і відгодівлі м'ясної птиці (бройлерів, качок, індиків та інших видів).

В Україні історично склалася ситуація, що підлогове утримання бройлерів переважало, оскільки саме ця схема була прийнята на птахофабриках, побудованих за часів СРСР, коли клітинне утримання ще не було поширене у зв'язку з нерозвинутими технологіями. У той же час, як свідчить досвід багатьох птахівницьких підприємств України та інших країн, значні резерви для нарощування потужності і зменшення матеріально та фінансових витрат сучасним птахофабрикам дає саме клітинне вирощування бройлерів. Тому при будівництві нових птахокомплексів інвестори схиляються в сторону клітинного утримання птахів, орієнтуючись на більш високі показники ефективності, оскільки на ту саму площу підлоги приміщення можна помістити в кілька разів більше птиці, ніж при підлоговому утриманні.

Бодай часткове запровадження клітинних технологій дозволить ТзОВ "Укрполь-2005" отримати низку переваг. Фахівці виділяють такі основні з них:

1. Збільшення у 1,5–3 рази (залежно від кількості ярусів застосованих клітинних батарей) кількості птиці в приміщенні, і тим самим – виходу продукції з розрахунку на кожен квадратний метр його площі.

2. Зменшення на 5–10% питомих витрат кормів і на 10–15% енерговитрат, що є найбільш вагомими у складі собівартості продукції. Як наслідок цього пропорційно знижується собівартість м'яса бройлерів.

3. Попри високу вартість устаткування, прибуток за 5–8 років експлуатації з клітинного пташника на 30–50% вищий порівняно з підлоговим.

4. Поліпшується ветеринарно-санітарний стан пташника. За відсутності прямих контактів птиці з послідом, який постійно видаляють з пташника, покращується мікроклімат, зокрема знижується вміст пилу, аміаку та сірководню. Зменшується загроза захворювання птиці небезпечними хворобами: кокцидіозом, аспергільозом, зараження гельмінтами.

5. Не передбачено використання підстилкових матеріалів, дефіцит яких зростає.

6. Попри трохи вищу (до 10%), порівняно з підлоговою технологією, кількість тушок з дефектами загальні втрати будуть незначними, оскільки пошкоджену птицю використовують для переробки. Крім цього, нові типи клітинних батарей дозволяють значно зменшити гематоми у птиці.

Для впровадження проекту ТзОВ "Укрполь-2005" необхідно придбати обладнання. Сучасні клітинні батареї відповідають сучасним світовим тенденціям вирощування бройлерів і поєднують переваги клітинного і підлогового способів. Вважаємо, що на ТзОВ "Укрполь-2005" доцільно

Технічні, якісні та економічні характеристики клітинних батарей БКМ-3Д для вирощування бройлерів у ТзОВ "Укрполь-2005" наведені у табл. 3.1. Термін експлуатації обладнання становить 10 років, гарантійний термін – 3 роки з часу введення в експлуатацію.

Таблиця 3.1 - Технічні, якісні та економічні характеристики клітинних батарей БКМ-3Д

Показники призначення	
1	2
Бункер для зберігання корму: тип; об'єм, м ³	Циліндричний; 2 шт. по 15,8
Транспортер завантаження корму: тип; діаметр труби в мм	Спіральний; 90
Габарити розміри батареї, мм	66080x1605x2210
Габаритні розміри клітки, мм	1205x1605x410
Діаметр труби транспортера завантаження корму, мм	90
Швидкість руху стрічки для прибирання посліду, м/хв:	
- поздовжнього транспортера	7,9
- похилого і поперечного транспортерів	39,7

1	2
Швидкість руху пруткового транспортера при вивантаженні птиці, м/хв	11,6
Кількість поголів'я, що може обслуговуватися, гол.	96360
Кількість птиці в одній клітці, гол.	54-55
Трудомісткість монтажу обладнання, у люд.-годинах на одне птахомісце	0,024
Показники якості роботи	
Точність дозування корму в годівниці, %	96,87
Втрати корму при його роздаванні, %	0
Прибирання посліду, %	99,92
Збереження птиці, %	99,1
Показники надійності	
Коефіцієнт готовності до роботи	1,0
Енергетичні показники	
Питомі витрати електричної енергії на цикл утримання, кВт-год/1000 гол.	53,96
Економічні показники	
Затрати праці за один цикл утримання, люд.-год/1000 гол.	10,81
Прямі експлуатаційні витрати за цикл утримання, грн./1000 гол.	5517,57
Кількість обслуговуючого персоналу, осіб	2

Клітинна батарея БКМ-3Д призначена для вирощування бройлерів віком від доби до 43–47 днів. У пташнику завбільшки 18×96 м за умови застосування 4-ярусних батарей можна помістити до 100 тис. гол. Такий же пташник за підлогової технології дозволить розмістити 30–35 тис. бройлерів. Таким чином, для вирощування однакової кількості птиці в останньому випадку треба мати три пташники.

Так, з даних табл. 3.2 видно, що місткість пташника розміром 18 x 96 м з 4-х ярусними клітинними батареями БКМ-3Д становить 96 360 голів, а для вирощування приблизно такої ж кількості птиці при підлоговій технології необхідно побудувати 3 пташники, вартість яких, з урахуванням витрат на будівництво, комунікації, обладнання, мікроклімат, освітлення і шефмонтаж, становить 524 424 доларів, що на 108 939 доларів або 26,2% більше, ніж вартість пташника з клітинним обладнанням. У підсумку, капіталовкладення для підлогової технології з розрахунку на 1 місце розташування птиці в порівнянні з клітинною технологією вищі на 1,31 долара або на 30,3%.

Таблиця 3.2 – Капіталовкладення різних варіантів вирощування курчат-бройлерів у розрахунку на пташник розміром 18х96 м, доларів США

Стаття	Технології		
	підлогова		клітинна (4-х ярусні батареї БКМ-3Д)
	1 пташник	3 пташника	1 пташник
Кількість птахомісць	31 104	93 312	96 360
Приміщення	126470	379410	176390
Комунікації	22765	68295	31750
Устаткування	5810	17430	142256
Мікроклімат, включаючи матеріали з електромонтажу	16802	50406	44318
Система освітлення	1295	3885	6814
Шефмонтаж під ключ	1667	5001	13957
Загалом у розрахунку на 1 птахомісце	174808 5,62	524424 5,62	415485 4,31

Для розрахунку ефективності впровадження клітинних батарей БКМ-3Д у ТЗОВ «Укрполь-2005» складемо калькуляцію витрат на виробництво 1 кг м'яса птиці до та після впровадження проекту (табл. 3.3).

Таким чином, впровадження проекту дозволить ТЗОВ «Укрполь-2005» знизити собівартість 1 кг м'яса на 2,35 грн або на

$$\% \text{ зн} = \frac{1,64}{42,85} \cdot 100 = 3,83\% .$$

З врахуванням, що за календарний рік ТЗОВ «Укрполь-2005» проводить п'ять посадок у кожному пташнику сумарний обсяг вирощування птиці при реалізації проекту складе

Таблиця 3.3 – Калькуляція витрат на виробництво 1 кг м'яса птиці у ТзОВ «Укрполь-2005» до та після впровадження клітинних батарей БКМ-3Д

Назва витрат	Величина витрат, грн/кг		Різниця +/-, грн/кг
	Підлогова технологія	Клітинна технологія	
Витрати на оплату праці	0,70	0,49	-0,21
Відрахування на соціальні заходи	0,16	0,12	-0,05
Витрати на корми	31,48	30,45	-1,03
Витрати на пальне і мастильні матеріали	0,11	0,12	0,01
Оплата послуг сторонніх організацій	6,29	6,76	0,47
Амортизація	1,70	1,10	-0,60
Інші витрати	2,40	2,18	-0,23
Усього витрат	42,85	41,21	-1,64

$$N = 96360 \cdot 5 = 481800 \text{ од.}$$

Середня вага однієї птиці за даними 2020 р становила

$$B_{од} = \frac{765600}{282127} = 2,71 \text{ кг.}$$

У перерахунку на проектний обсяг це дозволить підприємству отримати

$$B = 2,71 \cdot 481800 = 1307447 \text{ кг.}$$

Річна економія за рахунок зниження витрат становитиме

$$E = 1307447 \cdot 1,64 = 2144213 \text{ грн.}$$

Для більш детального обґрунтування ефективності проекту розрахуємо ряд показників.

Визначимо коефіцієнт ефективності капіталовкладень:

$$E_k = \frac{E}{K},$$

де E_k – коефіцієнт ефективності капіталовкладень;

E – річна економія, грн.;

K – величина капітальних вкладень, грн.

$$E_k = \frac{2144213}{11010350} = 0,19.$$

Розрахунок даного показника свідчить про те, що вкладені кошти принесуть ефект.

Визначимо період окупності (звичайний):

$$T_{ок} = \frac{K}{E},$$

де $T_{ок}$ – період окупності.

$$T_{ок} = \frac{11010350}{2144213} = 5,13 \text{ (років)}.$$

Як бачимо з розрахунку період окупності обладнання є задовільним, тож проект потрібно запровадити у виробництво.

Чисту теперішню вартість даного інвестиційного проекту розрахуємо як різницю між сумою теперішніх вартостей грошових потоків від інвестицій в кожен період часу і теперішньою вартістю самих інвестицій

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} - K,$$

де NPV – чиста теперішню вартість, тис. грн.;

n – кількість років функціонування проекту;

k – ставка дисконтування.

$$NPV = \frac{2144,2 + 11010,35}{(1 + 0,18)^1} + \frac{2144,2 + 11010,35}{(1 + 0,18)^2} + \frac{2144,2 + 11010,35}{(1 + 0,18)^3} + \frac{2144,2 + 11010,35}{(1 + 0,18)^4} +$$

$$+ \frac{2144,2 + 11010,35}{(1 + 0,18)^5} + \frac{2144,2 + 11010,35}{(1 + 0,18)^6} - 11010,35 = 340,24 \text{ тис. грн.}$$

Оскільки значення даного показника більше 0, то проект доцільно прийняти.

Визначимо індекс доходності, що характеризує відношення дисконтованих грошових потоків до величини капіталовкладень.

$$PI = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} : K ,$$

де PI – індекс доходності.

$$PI = \frac{11350,59}{11010,35} = 1,03 .$$

Значення даного показника більше одиниці, тож проект доцільно прийняти.

Розрахуємо дисконтний період окупності, що враховує фактор часу.

$$T_{ок-д} = \frac{K}{\overline{CF}} ,$$

де $T_{ок-д}$ – дисконтований період окупності, рік;

\overline{CF} - середньорічний дисконтований грошовий потік, тис. грн.

$$T_{ок-д} = \frac{11010,35}{1891,76} = 5,82 \text{ року.}$$

У таблиці 3.4 зведено дані про економічну доцільність впровадження комплексу клітинних батарей БКМ-3 на ТзОВ «Укрполь-2005». Узагальнення проведених розрахунків свідчить про високу ефективність проекту та доцільність його втілення.

Таблиця 3.4 - Результати розрахунку економічної ефективності від впровадження клітинних батарей БКМ-3Д у ТзОВ «Укрполь-2005»

Показники ефективності	Формула розрахунку	Результати розрахунку
Річна економія за рахунок зниження витрат, тис. грн.	E	2144,42
Коефіцієнт ефективності інвестицій	$E_k = \frac{E}{K}$	0,19
Період окупності (звичайний), років	$T_{ок} = \frac{K}{E}$	5,13
Чиста теперішня вартість, тис. грн.	$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{ПІt}{(1+k)^n} - K$	340,24
Індекс доходності	$PI = \sum_{t=1}^n \frac{CFt}{(1+k)^n} : K$	1,03
Дисконтований період окупності, років	$T_{ок-d} = \frac{K}{CF}$	5,82

Таким чином, можна констатувати, що клітинна технологія вирощування бройлерів є суттєвим резервом швидкого і значного збільшення виробництва м'яса. Вона дозволить ТзОВ «Укрполь-2005» значно наростити потужності і зменшити матеріально-технічні та фінансові витрати.

3.2 Організація власного виведення молодняку

Сучасне птахівництво неможливо уявити без штучного виведення молодняку за допомогою спеціальних машин – вивідних шаф, де яйця витримуються на протязі 21 доби. Після цього процесу іде масове луплення курчат, де їх сортують та вибраковуюють слабких і нежиттєздатних.

За роки роботи ТзОВ "Укрполь-2005" співпрацювало з низкою постачальників добових курчат із України та Польщі. Найбільш оптимальним

постачальником в останні роки була «Морозівська птахофабрика». Проте ціни на курчата постійно ростуть, що, крім іншого, може служити ще одним підтвердженням доцільності ТзОВ "Укрполь-2005" започаткувати власне виведення курчат для забезпечення своїх потреб.

Сучасне обладнання для виведення курчат – це складні пристрої, в яких всі операції (підтримання необхідної температури яєць, вологості, температури і газового складу повітря, повертання яєць тощо) виконуються автоматизовано за заданою програмою. Конструкція і ряд інших характеристик машин різних марок і виробників досить істотно різняться.

Значну частину обладнання для виведення курчат в Україні (близько 40%) донині становлять вивідні шафи типу «Універсал» та уніфіковані з ними ІУП-Ф-45, придбані, в основному, ще в радянський період. В останні 10 років для забезпечення постійно зростаючих обсягів виробництва продукції у птахівництві (виробництво яєць на птахівницьких підприємствах зросло більш ніж у 3 рази, а м'яса бройлера - більше ніж у 30 разів) збудовано ряд потужностей, які оснащувалися, в основному, обладнанням західного виробництва. Із застосуванням таких машин зараз в Україні інкубується не менше половини всіх яєць птиці. Крім того, з'явився вітчизняний виробник техніки промислового призначення - ТОВ «Інки» (Харківська область).

ТОВ «Інки» випускає низку моделей промислових вивідних шаф - на 21000, 16000 або 10000 яєць. Також підприємство випускає кілька моделей меншої потужності для присадибних і фермерських господарств. Таким чином, враховуючи, що ТзОВ "Укрполь-2005" в один пташник поміщає 30-35 тис. голів птиці, з перелічених прийнятним варіантом є модель ІНКИ 21000 - потужності 2-х таких шаф забезпечать необхідну кількість курчат.

З іноземних моделей найбільш популярним у вітчизняних птахівників є обладнання фірми «Pas Reform Hatchery Technologies» - PRHT (Нідерланди) . Зокрема, таке обладнання встановлено у ТОВ «Одеські курчата», у ВАТ «Миронівський хлібопродукт» , у ТОВ «Голден крос» (Харківська область) та ін. Компанія «Pas Reform Hatchery Technologies» випускає промислове обладнання кімнатного та шафового типів місткістю від 19 до 115 тис. курячих яєць. Воно

має низку переваг над вітчизняним, але йому притаманний істотний недолік – висока вартість - в 1,5-2 рази дорожче за українське у розрахунку на 1 яйцемісце. Тому вважаємо за доцільне провести попередню оцінку двох варіантів технічного оснащення ТзОВ "Укрполь-2005" – українським або іноземним обладнанням. Для вибору оптимального варіанту оберемо близьку до ІНКИ 21000 за продуктивністю вивідну шафу PRHT-3S. Основні характеристики названих машин наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 - Основні технічні характеристики обладнання ТОВ “Інки” та “Pas Reform Hatchery Technologies”

№	Показники	ІНКИ 21000	PRHT-3S
1	Місткість, яєць	20655	22032
2	Встановлена потужність, кВт	4,7	3,3
3	Витрати електроенергії, кВт/год.	4	3,1
4	Розміри, мм:		
	довжина	3400	3369
	ширина	2150	2101
	висота	2200	2303
5	Маса, кг	1250	1070
6	Система обігріву	Електрична	Водяна приєднана до системи опалення в приміщенні
7	Система вентиляції	Вентилятор осьовий	Система вентиляторів з електронним керуванням
8	Відсоток виводимості, %	93	95
9	Вартість, тис. грн.	229	453

Для оцінки економічної ефективності обох варіантів складемо калькуляцію собівартості 1-го курчати бройлера (табл. 3.6). Розрахунок проведемо на 1 цикл вирощування (21 день). Теоретично за рік таких циклів може бути 17, проте з практичних міркувань оптимальним буде 16 циклів, оскільки між суміжними циклами необхідно виділити час на санітарно-гігієнічну обробку обладнання.

Таблиця 3.6 - Калькуляція собівартості 1-го курчати бройлера за різних варіантів обладнання

Статті витрат, грн.	Витрати, грн.		Відхилення PRHT-3S від ІНКИ 21000	
	ІНКИ 21000	PRHT-3S	+ чи -	%
Витрати на сировину	123930	132192	8262	106,67
Заробітна плата	13400	17600	4200,00	131,34
Нарахування на заробітну плату	2948	3872	924,00	131,34
Амортизація основних фондів	2862,50	5662,50	2800,00	197,82
Витрати на електроенергію	30060	28600	-1460,00	95,14
Інші загально-виробничі витрати	17000	20500	3500,00	120,59
Адміністративні витрати	6000	6500	500,00	108,33
Всього витрат	196200,5	214926,5	18726,00	109,54
Місткість інкубатора, яець	20655	22032	1377,00	106,67
Вихід курчат, гол.	19209	20930	1721,25	108,96
Собівартість 1-го курчати	10,21	10,27	0,05	100,54

Враховуючи нижчу собівартість при використанні моделі ІНКИ 21000, вважаємо цей варіант більш прийнятним для ТзОВ "Укрполь-2005". Оскільки на даний момент товариство закуповує курчат, в середньому по 10,5 грн. за одиницю, один цикл вирощування власними силами дозволить зекономити

$$E = (10,5 - 10,21) \cdot 19209 = 5495,58 \text{ грн.}$$

У річному вираженні економія складе

$$E_p = 5495,58 \cdot 16 = 87929,2 \text{ грн.}$$

Коефіцієнт ефективності капіталовкладень:

$$E_k = \frac{87929,2}{229000} = 0,38.$$

Період окупності (звичайний):

$$T_{ок} = \frac{229000}{87929,2} = 2,6 \text{ (років)}.$$

Чиста теперішня вартість проекту:

$$NPV = \frac{87929,2 + 45800}{(1 + 0,18)^1} + \frac{87929,2 + 45800}{(1 + 0,18)^2} + \frac{87929,2 + 45800}{(1 + 0,18)^3} - 229000 = 61763,8 \text{ грн.}$$

Оскільки значення даного показника більше 0, то проект доцільно прийняти.

Індекс доходності

$$PI = \frac{290763,8}{229000} = 1,27.$$

Значення даного показника більше одиниці, тож проект доцільно прийняти.

Дисконтний період окупності

$$T_{ок-д} = \frac{229000}{96921,3} = 2,36 \text{ року.}$$

Проведені розрахунки свідчать про ефективність проекту та доцільність його втілення (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 - Результати розрахунку економічної ефективності від впровадження ІНКИ 21000 у ТзОВ «Укрполь-2005»

Показники ефективності	Результати розрахунку
Річна економія за рахунок зниження витрат, грн.	87929,2
Коефіцієнт ефективності інвестицій	0,38
Період окупності (звичайний), років	2,6
Чиста теперішня вартість, грн.	61763,8
Індекс доходності	1,27
Дисконтований період окупності, років	2,36

3.3 Апробація виробничих процесів без застосування антибактеріальних засобів

У промисловому птахівництві все слід оптимізувати до деталей. За 40-45 днів бройлер на птахофабриці має набрати максимальну вагу з мінімальними затратами корму. На птахофабриках птиці хворіти неприпустимо: хвороба може миттєво поширитися на десятки тисяч осіб, тим самим спричинивши колосальні збитки. Сприятливою для хвороб умовою служить ще й те, що імунітет птиці послаблюють неприродні умови масового утримання. Тому господарства від самого народження молодняка домішують до корму антибіотики - для профілактики. Не є виключенням на цьому фоні ТзОВ „Укрполь-2005” – як зазначалося у розділі 2 цієї роботи вже у другий день після завезення нової партії курчат три дні застосовується антибіотик. На великих птахокомплексах України застосування антибіотиків сягає небачених масштабів – десятки, інколи навіть сотні тон за рік.

Таке масове застосування антибіотиків призводить до мутацій і пристосування бактерій - антибіотики перестають їх знищувати. Це явище називають резистентністю. Резистентні бактерії можуть передаватися від тварин людям. Ще гіршим є те, що нерідко тварин годують тими самими антибіотиками, якими лікують і людей. При зараженні людини через м'ясо птиці резистентними бактеріями вилікувати захворювання тим же антибіотиком, яким годували птаха, вже неможливо.

Всесвітня організація з охорони здоров'я визнала резистентність до антибіотиків однією з найбільших глобальних загроз для людства. Згідно даних Європейського центру з контролю та профілактики захворювань лише в Європі щороку через резистентність бактерій, на які жоден антибіотик не діє, помирає близько 33 тисяч людей, а згідно прогнозів міжнародної групи вчених, які займаються проблемами антибіотикорезистентності за фінансування урядом Великобританії, у 2050 році в світі від інфекцій, які не будуть лікуватися антибіотиками, можуть померти 10 мільйонів людей.

Країни ЄС вже більше десятка років докладають зусиль з метою скорочення застосування антибіотиків у тваринництві загалом. За цей час

відповідні обсяги знизилися вдвічі. У Євросоюзі ухвалили директиву, згідно якої з 2022 року вводиться заборона на годування тварин антибіотиками у профілактичних цілях. Їх можна буде застосовувати лише для окремих тварин або груп при діагностуванні конкретного захворювання і за приписом лікаря.

На противагу цьому в Україні профілактичне використання антибіотиків у тваринництві досі залишається нормою. Крім того, не проводиться належний контроль на залишки антибіотиків у м'ясі, який в країнах ЄС дуже щільний. В Україні такі дослідження має здійснювати Держпродспоживслужба, однак їй на це бракує коштів. Щоб довести відсоток контролю бодай до рівня сусідньої Польщі Держпродспоживслужбі необхідно збільшити фінансування у тричі. Правда у 2019 році КМУ затвердив Національний план дій боротьби із стійкістю до антибіотичних препаратів. Він передбачає регуляцію обігу антибіотиків в державі. Серед інших ставиться завдання для Мінагрополітики – розробити та прийняти нормативно-правові акти, які обмежать застосування протимікробних препаратів у птахівництві. Реалії і тенденції ринку вказують на істотну ймовірність того, що правове регулювання в Україні у сфері виробництва продуктів птахівництва може зазнати суттєвих змін, перш за все, у напрямку європейських стандартів, тому виробники мають бути вже готовими до цього. Крім того, навіть зараз відмова від антибіотичних препаратів може стати значною конкурентною перевагою і на внутрішньому ринку.

В Україні є значні потужності з виробництва курятини, зорієнтовані на експорт, у тому числі значною мірою до країн ЄС. Під тиском світових тенденцій Асоціація «Союз птахівників України» започаткувала процедуру щодо виробництва продукції галузі без застосування антибіотиків. Асоціацією за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку та Держслужби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів розроблено вимоги щодо вирощування птахів без застосування антимікробних засобів. Запропоновано птахогосподарства за технологією вирощування продукції птахівництва поділяти на:

- господарства класу А, які не використовують антимікробні засоби у жодному з виробничих процесів («Виробництво, вільне від антибіотиків»);
- господарства класу В, які не використовують антимікробні засоби у продуктивній зграї птиці («Ферма без антибіотиків»);
- господарства класу С, які не використовують антимікробні засоби із профілактичною метою, але можуть їх застосовувати у разі потреби для лікування («М'ясо без залишків антибіотиків»).

У січні 2020 року Асоціація на підприємствах, що входять до її складу, розпочала контрольований процес моніторингу залишків антибіотиків у кормі, воді, продуктах життєдіяльності птиці та кінцевій продукції протягом усього циклу вирощування. Було обумовлено, що за результатами здійсненого аудиту підприємства, які відповідатимуть встановленим вимогам щодо якості, зможуть наносити на харчовий продукт додаткове маркування свого підприємства.

З того часу деякі підприємства групи, що входять до групи МХП, успішно пройшли сертифікований незалежний аудит «Бюро Верітас», який підтвердив їх право наносити на свою продукцію додаткове маркування класу «А», яке позначає, що на жодному етапі вирощування антимікробні засоби не застосовувалися: ні на батьківському стаді, ні на промисловому.

Досягнення подібних результатів – довготривалий і багатоетапний процес. ТЗОВ «Укрполь-2005» не входить до зазначеної вище Асоціації потужних виробників курятини в Україні. Як було зазначено у розділі 2 даної роботи, товариством лише апробується можливість виробництва курятини без застосування антибіотиків. Проте вважаємо, що саме цьому аспекту діяльності слід зараз приділити значно більше уваги. Очікування може у найближчому майбутньому завдати підприємству значної шкоди.

Відмова від використання антибіотиків – не одномоментна дія, а багатоетапний процес, у якому можна виділили кілька ключових моментів. Для досягнення успіху будь-якому підприємству необхідно вкласти багато коштів. Для забезпечення безпеки птахопродукції з метою знайти надійну і прийнятну альтернативу антибіотикам без шкоди для продуктивності у світі проводяться

всілякі дослідження. Встановлено, що використання спеціальних кормових добавок, які, наприклад, містять сухі живі дріжджові клітини, для нормалізації мікрофлори травного тракту здатне вирішити ті завдання, які раніше покладалися на антибіотичні препарати.

В Україні такі дослідження проводились в ПАТ Полтавська птахофабрика. Тут на батьківському стаді і на молодих бройлерах для оцінки продуктивності та стану їх здоров'я були випробувані препарати з пробіотичним ефектом, вироблених канадською компанією Lallemand Animal Nutrition.

Кури були розділені на 2 групи: дослідну та контрольну, які містилися в різних пташниках. Для контрольної групи застосовували стандартний раціон харчування, а в раціон дослідної групи під час проведення досліджень вводили такі кормові добавки:

- Levucell SB (дріжджовий пробіотик з живих дріжджів *Saccharomyces cerevisiae* типу *boulardii* (I-1079));
- Alkosel (селеновмісна кормова добавка з дріжджів *Sacharomycess cerevisiae*, збагачених органічним селеном);
- Fugido (сорбент токсинів, який містить 15% стінок дріжджових клітин; 35% алюмосилікатів; 50% бентоніту).

Результати експерименту показали, що швидкість росту з якістю тушки поліпшилися після 14 днів прийому зазначених препаратів. Встановлено поліпшення збереження курчат віком до 10 днів. Також препарати продемонстрували себе як важливий інструмент в боротьбі з кишковими захворюваннями. Дослідження кишкової мікрофлори підтвердили гарну стійкість до інфекцій, а також запобігання негативним наслідкам сальмонельозу. Відзначена позитивна дія на структуру кишечника і гематологію птиці (рис.3.1).

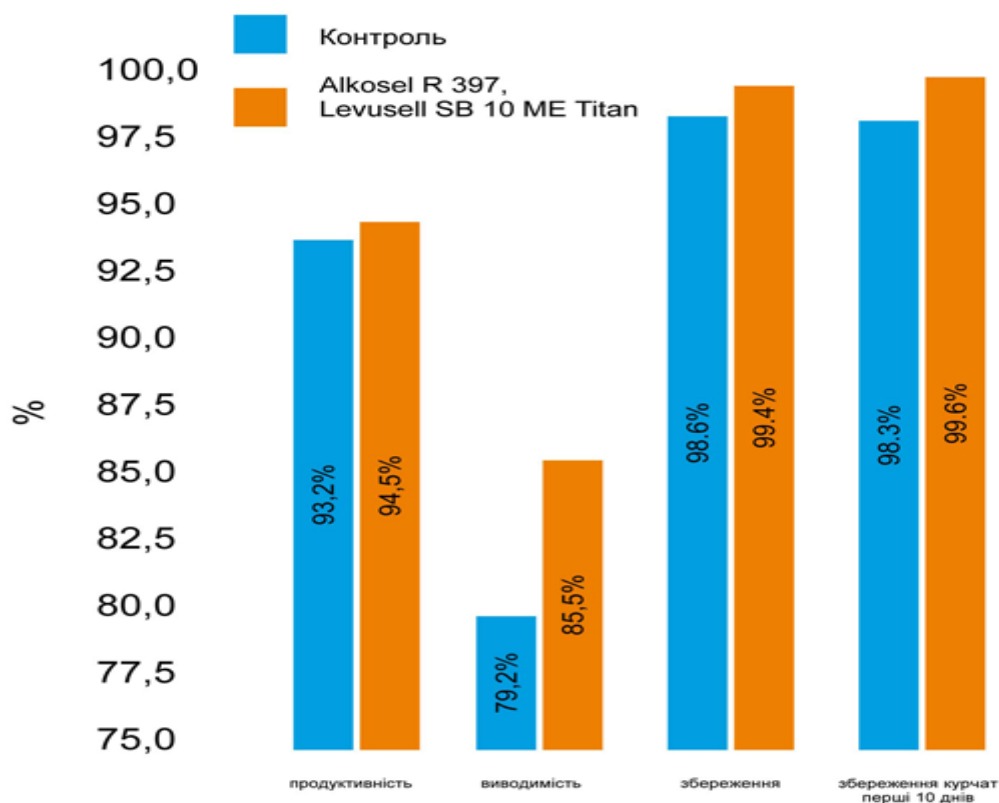

Рисунок 3.1 - Результати експерименту щодо впровадження кормових добавок в ПАТ «Полтавська птахофабрика»

Вважаємо, що одним з важливих етапів відмови від антибіотиків ТЗОВ «Укрполь-2005» повинно стати використання зазначених кормових добавок. Мета використання та рекомендовані дози наведені у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 - Особливості введення в раціон птиці ТЗОВ «Укрполь-2005» харчових добавок Alkosel, Levucell SB, Fugido

Препарат	Мета застосування	Норма витрат препарату
Alkosel	Підвищення продуктивності, посилення імунітету, досягнення однорідності ваги курчат	100 грам / на 1 тону корму
Levucell SB	Антагоністичний вплив на патогенні форми <i>E.coli</i> і <i>Salmonella spp.</i> , зниження <i>Clostridium difficile</i> і нейтралізація в кишечнику їх токсинів. Підвищення життєздатності птиці	100 грам / на 1 тону корму
Fugido	Дія на мікроорганізми Ochratoxin, Aflatoxin B1, Trichothecenes, Fumonisin, Zearalenone	2800 грам / на 1 тону корму

Застосування зазначених нами препаратів не є вичерпним. Товариству необхідно самостійно провести відповідні аналізи та дослідження із різними препаратами та підібрати найбільш ефективні з них.

Численними дослідженнями також встановлено, що при вирощуванні птиці без антибіотиків істотне значення має якість питної води. ТзОВ «Укрполь-2005» слід починати процес заміни із контролю якості питної води. Слід зосередити свою увагу на новітніх системах водопідготовки, щоб птиця споживала воду згідно ГОСТ 18294:2009 Вода питна. Також не слід забувати, що здоров'я птиці залежить не лише від води, але і від якості системи її постачання. Чиста вода повинна такою дійти до птиці, тобто її треба убезпечити від зовнішніх негативних факторів, які можуть викликати забруднення. Наприклад, провідні компанії галузі користуються системами водопостачання з ніпельними поїлками німецької компанії Lubing. Зазначене устаткування забезпечує абсолютну ізоляцію і гігієну води в системі; воно досить адаптивне і підходить для всіх етапів росту птахів.

Важливим етапом у боротьбі з захворюванням птиці у ТзОВ «Укрполь-2005» є отримання більш повноцінного добового молодняку бройлерів. Цьому сприятиме впровадження внесеної нами пропозиції щодо власного виведення молодняку. За такої умови буде вилучено доволі ризиковий щодо захворювань етап виробничого процесу – транспортування курчат від виробника. Якісний молодняк, зразу ж переміщений у якісно продезінфіковані пташники, істотно зменшує потребу в антибіотиках.

Інша зміна стосується заходів зі зменшення бактеріального навантаження на птицю. Слід внести відповідні корективи у схеми вакцинації проти бактеріальних та вірусних хвороб. З цією метою можна використовувати живі вакцини, що дасть змогу частково відмовитися від використання певних антибактеріальних препаратів.

Одним з найважливіших заходів щодо досягнення виробництва, вільного від антибіотиків, має стати розробка плану заходів біологічної безпеки ТзОВ «Укрполь-2005», втілення якого повинно забезпечити надійний рівень захисту

від патогенних, умовно-патогенних та сапрофітних мікроорганізмів, які знижують продуктивність, викликають хвороби та призводять до використання антимікробних засобів із лікувальною метою. Основні заходи зазначеного плану наведені в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 - План заходів біологічної безпеки ТзОВ «Укрполь-2005»

№	Розділ плану	Зміст заходу
1	План господарства, прив'язаний до ландшафту	Відображаються потенційні шляхи занесення та поширення збудників хвороб
2	Аналіз збудників	Містить ключові моменти щодо зданості контролю за кожним із шляхів занесення та поширення збудників хвороб
3	Заплановані заходи	Опис кожного запланованого заходу з метою зниження ризиків
4	Стандартні операційні процедури	Заходи з організації виробничих процесів, покрокові заходи контролю, ведення відповідних записів
5	План реагування на зміни епізоотичної ситуації	Постійний моніторинг зміни факторів ризику
6	Процедури термінових повідомлень	Система обміну інформацією із Компетентним у сфері ветеринарної медицини органом
7	Програма навчання персоналу	Забезпечення необхідного обсягу знань щодо виконання стандартних операційних процедур
8	Гігієна вирощування птиці	Розробляються та затверджуються процедури щодо: <ul style="list-style-type: none"> - проходження санітарного пропускника; - поводження на тваринницьких об'єктах; - правил перетину об'єкту зовнішнім транспортом; - заходів боротьби зі шкідниками; - правил гігієни виробництва харчової продукції

Впровадження заходів щодо організації виробничих процесів без застосування антибактеріальних засобів у найближчій перспективі не буде економічно вигідним для ТзОВ «Укрполь-2005», проте воно матиме важливий соціальний ефект.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1 Загальний аналіз стану охорони праці у ТзОВ «Укрполь-2005»

У ТзОВ «Укрполь-2005» розроблено посадові інструкції для керівників і спеціалістів, затверджено положення про службу охорони праці та положення про навчання з питань охорони праці, положення про систему управління охороною праці, створена комісія для перевірки знань з питань охорони праці працівників та посадових осіб, проведена атестація робочих місць за умовами праці. З працівниками проводять навчання та інструктажі з питань охорони праці, ведуть журнали інструктажів з питань охорони праці, журнали оперативного контролю першого, другого та третього ступеня, ремонтні журнали обладнання котелень, проводяться періодичні медогляди. Працівникам, котрі зайняті на роботах в шкідливих умовах праці, виплачують доплати, надають додаткові відпустки, також працівникам видають засоби індивідуального та колективного захисту згідно нормативно-правових актів, спецодяг згідно колективного договору.

На підприємстві питаннями охорони праці займається начальник технічного відділу. Він регулярно видає приписи по усуненню виявлених недоліків, проводить перевірку робочих місць щодо дотримання працівниками діючих нормативно-правових актів.

У ТзОВ «Укрполь-2005» запроваджена система заходів для попередження пожеж, зокрема усім працівникам проводять вступний і первинний інструктаж з охорони праці та пожежної безпеки та за необхідності виробниче навчання по затвердженій програмі.

Для забезпечення пожежної безпеки ТзОВ «Укрполь-2005» використовує спеціальні нормативні документи, що регулюють пожежну безпеку у галузі птахівництва:

- 1) Правила безпеки для галузі птахівництва (НПАОП 15.9-1.11-97);
- 2) Правила з безпечної експлуатації систем вентиляції (НПАОП 0.00-

1.27-09);

3) Положення про навчання і перевірку знань працівників ТзОВ «Укрполь-2005» з питань охорони праці, пожежної безпеки і технічної експлуатації;

4) виробничі інструкції, інструкції з охорони праці, пожежної безпеки та технічної експлуатації;

5) протипожежні тренування та пожежно-технічний мінімум;

6) наказ по підприємству «Про організацію пожежної безпеки».

У всіх підрозділах підприємства визначено місця для куріння, місця можливого застосування відкритого вогню та побутових нагрівальних приладів. Території підприємства оформлено згідно з вимогами та рекомендаціями, викладеними у ГОСТі 12.4.026-76 «ССБТ. Цвета сигнальные и знаки безопасности» та ДСТУ ISO 6309:2007 «Знаки безпеки. Форма та колір».

За весь період існування у ТзОВ «Укрполь-2005» не було жодної пожежі. На підприємстві наявні такі первинні засоби пожежогашіння:

1) вуглекислотні вогнегасники (ВУ-2, ВУ-5, ВУ-8), які наповнені діоксидом вуглецю не більше 0,75 кг/л до робочого тиску 60 кгс/см² та використовуються для гасіння різноманітних речовин і матеріалів, електроустановок під напругою до 380 В, транспортних засобів і т.п.

2) порошкові вогнегасники (ВП-1(з)) гасіння твердих, рідких та газоподібних речовин (класу А, В, С);

3) водопінні вогнегасники (ВВП-6);

4) ящики з піском;

5) покривалами з негорючого теплоізоляційного полотна;

6) автоматичні системи порошкового пожежогашіння з модулями СПРУТ-3 (п)-02.

На підприємстві розроблено план евакуації з будівлі на випадок пожежі, з яким ознайомлюють працівника під час вступного інструктажу, та згідно якого відбувається евакуація під час пожежних тренувань.

4.2 Дослідження стійкості технологічного процесу на підприємстві в умовах надзвичайних ситуацій

Загалом стійкість роботи промислового об'єкта - це його здатність протистояти руйнуванням при аваріях, катастрофах і стихіях, спроможність за екстремальних умов випускати продукцію запланованих обсягів і номенклатури, а також у мінімальні терміни відновлювати виробництво.

Підвищення стійкості промислового об'єкта - це розроблення і втілення комплексу організаційних, інженерних і технічних заходів, спрямованих на зниження можливих втрат від аварій, стихійного лиха чи катастроф, захист і забезпечення життєдіяльності працівників та членів їхніх сімей, створення оптимальних умов для діяльності підприємства.

Оцінка стійкості роботи підприємства передбачає всебічне вивчення його з точки зору спроможності протистояти дії руйнівних факторів й відновлювати нормальний хід роботи. Для цього проводять дослідження стійкості кожного окремого елемента підприємства з метою визначення найбільш вразливих місць і формування рекомендацій для підвищення стійкості як самих елементів, так і в цілому підприємства. На базі цих рекомендацій складають детальний план заходів підвищення стійкості підприємства.

Для проведення дослідження на підприємстві створюють дослідні групи:

- відділу капітального будівництва;
- відділу головного енергетика;
- відділу головного механіка;
- відділу головного технолога;
- відділу матеріального постачання;
- штабу цивільної оборони об'єкту.

Узагальненням результатів дослідження займається група керівника дослідження під керівництвом головного інженера підприємства.

Дослідження стійкості підприємства проводиться у декілька етапів.

Перший підготовчий етап передбачає визначення складу дослідницької групи, розроблення документів та підготовку учасників.

Другий етап полягає у дослідженні стійкості підприємства і передбачає збір початкових даних про виробничу, будівельну та інші характеристики підприємства; оцінку стійкості підприємства щодо дії руйнівних чинників та можливих наслідків негативного впливу на його працездатність; дослідження режиму роботи підприємства за критичних умов; оцінку стійкості системи управління та матеріально-технічного постачання, а також здатності підприємства ліквідувати наслідки ураження.

Кожна з зазначених вище груп спеціалістів на цьому етапі роботи проводить оцінку стійкості елементів виробничого комплексу і здійснює необхідні розрахунки за кожним із вражаючих факторів. При цьому вивчають умови захисту працівників, оцінюють слабкі місця виробничого комплексу, оцінюють можливі пошкодження, вивчають стійкість системи постачання і зв'язків з підприємствами-постачальниками, виявляють слабкі місця в управлінні та можливість відновити зруйноване виробництво.

Третій етап – це розробка заходів для підвищення стійкості підприємства: узагальнення отриманих результатів і виявлення слабких місць та складання плану заходів підвищення стійкості роботи підприємства.

На цьому етапі окремі групи за результатами досліджень готують документи з висновками і пропозиціями щодо можливих шляхів підвищення стійкості оцінюваних елементів. Керівна група складає узагальнену доповідь та розробляє план дій щодо підвищення стійкості об'єкта.

Заходи плануються для мирного часу і для періоду загрози. На мирний час передбачаються, як правило, працемісткі роботи зі значними затратами матеріалів і часу. На період загрози плануються роботи з можливістю легкої реалізації, або такі, виконання яких для мирного часу недоцільне.

Заходи можуть бути інженерно-технічними (підвищення міцності будинків, споруд, устаткування, мереж), організаційними (дії щодо захисту працівників, проведення рятувальних невідкладних робіт, відновлення виробництва), технологічними (підвищення стійкості шляхом зміни існуючого технологічного режиму роботи).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведений аналіз основних техніко-економічних показників роботи ТзОВ «Укрполь-2005» за 2018-2020 рр. показав, що увесь звітний період підприємство працювало збитково. Це відбулось попри те, що виручка від реалізації продукції сумарно зросла на 86,6%. Проте також істотно зросли й виробничі витрати – на 63%. І хоч темпи росту доходів порівняно з собівартістю продукції вищі, все ж за рахунок інших операційних витрат фінансові результати підприємства від’ємні. Правда, розмір збитків щороку скорочувався: з 7 з половиною млн. грн. у 2018 р. до 937 тис. грн. у 2020 р. Це дає підстави стверджувати, що при запровадженні певних нововведень підприємство у найближчій перспективі може досягти прибутковості.

При аналізі чинників, які впливають на виробництво продукції ТзОВ «Укрполь-2005», встановлено, що у структурі витрат понад 64 % припадає на матеріали. Особливо значною є частка витрат на корм для птиці. У той же час вкрай низьким є відсоток оплати праці.

На сьогодні пошук шляхів підвищення ефективності виробничої діяльності для ТзОВ «Укрполь-2005» є надзвичайно актуальним у світлі завоювання міцних позицій на ринку. Вирішенню цього важливого завдання може посприяти впровадження у практичну діяльність підприємства низки пропозицій, розроблених у даній магістерській роботі.

Перша з пропозицій полягає у тому, щоб підлогове вирощування курей замінити на утримання у клітинних батареях. Це дозволить швидко збільшити виробництво м'яса без істотного розширення виробничих площ. Також буде досягнуто економії за рахунок питомих витрат кормів та витрат на підстилкові матеріали.

Проведені розрахунки показали, що для ТзОВ «Укрполь-2005» найкраще придбати клітинні батареї БКМ-3Д. За такого варіанту капітальні витрати можна знизити на 30,3%. Термін окупності проекту – дещо більше як 5 років.

Наступна пропозиція стосується започаткування товариством виробництва курчат бройлера для забезпечення власних потреб. Ціни на курчата постійно

ростуть, тому власне їх виведення назріло давно. Про ефективність проекту та доцільність його втілення свідчить низка показників. Зокрема, економія коштів при використанні одного інкубатора складе майже 90 тис. грн. за рік, а період окупності проекту – 2,5 років.

"Укрполь-2005" не може залишатись осторонь світових та загальноукраїнських тенденцій у розвитку птахівництва. Оскільки країни Європейського Союзу повністю відмовляються від використання у тваринництві антибіотиків, а у 2019 році аналогічна ініціатива започаткована і в Україні, ТзОВ «Укрполь-2005» саме цьому аспекту діяльності слід зараз приділити значно більше уваги. Очікування може у найближчому майбутньому завдати підприємству значної шкоди. Відмова від використання антибіотиків – не одномоментна дія, а багатоетапний процес. Як один із заходів пропонуємо використання спеціальних кормових добавок канадського виробництва, які містять сухі живі дріжджові клітини – чисельними експериментами встановлено, що вони здатні вирішити ті завдання, які раніше покладалися на антибіотичні препарати.

Також встановлено, що при вирощуванні птиці без антибіотиків істотне значення має якість питної води. Тому пропонуємо ТзОВ «Укрполь-2005» зосередити свою увагу на новітніх системах водопідготовки, наприклад німецької компанії Lubing. Інша зміна стосується заходів зі зменшення бактеріального навантаження на птицю. Слід внести відповідні корективи у схеми вакцинації проти бактеріальних та вірусних хвороб.

Одним з найважливіших заходів щодо досягнення виробництва, вільного від антибіотиків, має стати розробка плану заходів біологічної безпеки ТзОВ «Укрполь-2005», втілення якого повинно забезпечити надійний рівень захисту від проникнення на підприємство патогенних мікроорганізмів, які можуть викликати хвороби.

Впровадження заходів щодо організації виробничих процесів без застосування антибактеріальних засобів у найближчій перспективі не буде економічно вигідним для ТзОВ «Укрполь-2005», проте воно матиме важливий соціальний ефект.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ансофф, И. Стратегическое управление. Экономика, 2009. 518с.
2. Васильков В.Г. Організація виробництва: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 524с.
3. Ващенко А.А Організація виробництва в умовах мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування машинобудівних підприємств // Ефективна економіка. 2015. № 3.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4121>
4. Вейс Г. Введение в общую экономику и организацию производства: Пер. с нем. / Вейс Г., Гериг У. Красноярск: изд-во Красноярского гос. ун-а, 2005. 489 с.
5. Галушак М.П., Кужда Т.І. Економічне прогнозування: навчальний посібник. Тернопіль: ТНТУ, 2017. 160 с.
6. Галушак М.П., Оксентюк А.О., Гевко І.Б. Організація виробництва у прикладах та задачах: навчальний посібник. К: Кондор, 2010. 214 с.
7. Галушак М. П., Савчук А. В. Запровадження сучасних методів організації виробничих процесів на українських підприємствах. Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Полтава, 10 вересня 2021 р. Полтава, 2021. С 6-8.
8. Гевко І.Б., Оксентюк А.О., Галушак М.П. Організація виробництва: теорія і практика: підручник. К.: Кондор, 2008. 178 с.
9. Герасимчук В.Г., Розенплентер А.Е. Економіка та організація виробництва: підручник /за ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. К.: Знання, 2007. 678с.
10. Герчикова И.Н. Менеджмент: учебник [4-е изд.]. М.: Юнити-Дана, 2010. 371с.
11. Гетьман О.О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге видання. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.

12. Градобоев Е.В. Особенности оценки эффективности деятельности промышленных предприятий: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством”. Иркутск, 2009. 24 с.
13. Гречко А.В., Гречухін А.С. Оцінка ефективності виробничої діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2016. № 1.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4744>
14. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
15. Гриньова В.М., Салун М.М. Організація виробництва: підручник. К.: Знання, 2009. 582 с.
16. Дикань В.Л., Маслова В.О. Організація виробництва: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Х.: УкрДАЗТ, 2013. 422с.
17. ДСТУ 2960-94. Організація промислового виробництва. Основні поняття. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. Вид. офіц. Київ, 1996. 18 с.
18. Економіка підприємства: підруч. / за ред. С.Ф.Покропивного. К.: КНЕУ, 2006. 528 с.
19. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. Харьков: Изд. ХНЭУ, 2014. 256 с.
20. Капінос Г.І. Операційний менеджмент: навч. посібн. К.: Центр учбової літератури, 2013. 352 с.
21. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 680 с.
22. Козик В.В., Гавриляк А.С. Організація виробництва: навч. посіб. Львів: Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2005. 158с.
23. Круш П.В., Подвігіна В.І., Гулевич В.О. Організація виробництва: підручник. К.: Каравела, 2018. 552 с.
24. Курочкин А.С. Организация производства: учеб. пособие. К.: МАУП, 2011. 16 с.
25. Метеленко Н.Г. Внутрішній господарський механізм ефективного функціонування промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2010. 480 с.

26. Мороз В.С. Організація виробництва: навч. посібн. К.: Ліра, 2015. 256 с.
27. Новицкий Н.Н. Организация и планирование производства: практикум. М.: Новое знание, 2014. 256 с.
28. Організація виробництва: навч. посібн. / за ред. І.В. Багрової. К.: ЦУЛ, 2015. 248 с.
29. Онищенко В. О., Редка О. В., Старовірець А. С. Організація виробництва: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. К.: Лібра, 2013. 335с.
30. Организация производства и управление предприятием: учебник / Туровец и др.; под ред. О.Г. Туровца. 2-е изд. М.: ИНФРА-М, 2015. 544 с.
31. Отенко І. П., Полтавська Є.О. Управління конкурентними перевагами підприємства. Харків: Вид. ХНЕУ, 2014. 212 с.
32. Петрович Й.М., Захарчин Г.М. Організація виробництва: підруч. Львів: Магнолія плюс, 2014. 400 с.
33. Подвігіна В.І., Гулевич В.О. Організація виробничого процесу в часі та просторі. Потокове виробництво: навч. посібн. К.: ЦУЛ, 2007. 136 с.
34. Портер М. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. М.: Альпина Бизнес Букс, 2013. 715с.
35. Прохорова В.В., Давидова О.Ю Організація виробництва: навч. посібник. Х.: Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.
36. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б. Х.: ВД «ИНЖЕК», 2016. 384 с.
37. Фахурдинов Р.А. Организация производства: учебник. М.: ИНФРА, 2011. 627с.
38. Чорний А.В., Цікал А.С. Вплив зовнішнього середовища на внутрішню динаміку виробництва на підприємстві.
URL: http://www.bsfa.edu.ua/PDF5/chornyj_tsikal_tezy.pdf
39. Шегда А.В., Харченко Т.Б., Сагайдак Ю.А., Пашнюк Л.О. Економіка підприємства: збірник тестів і задач: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 240 с.
40. Яковлев А.І., Сударкіна С.П., Ларка М.І. Організація виробництва: підручник. Харків: НТУ «ХП», 2016. 436 с.

ДОДАТКИ

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ПОБУДОВИ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

**ECONOMICS AND LAW IN THE CONTEXT OF
BUILDING AN INFORMATION SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**10 вересня 2021 р.
September 10, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства»

ЗМІСТ CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
SECTION 1. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	6
 <i>Галушак М. П., Савчук А. В.</i>	
ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	6
 СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	
SECTION 2. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	9
 <i>Матанська А. О.</i>	
ВПЛИВ COVID-19 НА СТАН РЕГІОНАЛЬНИХ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ	9
 СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ	
SECTION 3. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	13
 <i>Герзанич В. М., Розман І. В.</i>	
РОЛЬ ДЕРЖАВИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ	13
 <i>Норей Malwina</i>	
ZNACZENIE ROPY NAFTOWEJ W POLITYCE KUWEJTU – WNIOSKI I REKOMENDACJE	16

Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства»

СЕКЦІЯ 1

SECTION 1

**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ
ECONOMICS AND MANAGEMENT OF
ENTERPRISES**

Галушак М. П.

к.т.н., доцент

доцент кафедри менеджменту

та адміністрування,

Тернопільський національний

технічний університет ім. І. Пулюя,

Савчук А. В.

студент магістратури,

спеціальність 073 Менеджмент,

Тернопільський національний

технічний університет ім. І. Пулюя

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ НА
УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Однією з найважливіших проблем діяльності сучасного українського підприємства стає підвищення ефективності усіх сфер діяльності. Однак наші підприємства у переважній більшості неспроможні ні на новітні технологічні розробки, ні на принципово нові види продукції. Постійне зростання цін на сировину та енергоресурси, надлишки виробничих потужностей, неефективний виробничий менеджмент і т.п. причини акцентують увагу скоріш на проблемах виживання, ніж розвитку. Для зміни такого становища серед інших кардинальних заходів особливої уваги заслуговує

**Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства»**

вдосконалення організації виробничої діяльності. На основі аналізу передового зарубіжного досвіду можна виділити систему універсальних інструментів, здатних без значних інвестицій істотно покращити організацію виробничих процесів і на українських підприємствах.

З метою скорочення тривалостей циклів виробництва як окремих етапів, так і продукції загалом, запасів матеріалів, обсягів незавершеного виробництва та готової продукції, і як наслідок, скорочення потреби в оборотних активах та залученні позикового капіталу, зниження витрат на виготовлення продукції з одночасним покращення її якості слід впроваджувати відомі інструменти вдосконалювання виробничих процесів: «тотальна оптимізація виробництва», «ощадливе виробництво» (lean production), системи «шість сигм», кайдзен, «20 ключів», і т.п. Попри певну специфіку кожного з них, ці інструменти характеризуються також спільними принципами та рисами. Доповнюючи один одного, вони забезпечують істотне підвищення ефективності виробничих процесів на підприємстві за рахунок оптимізації використання його обмежених ресурсів.

Для усунення у виробничому процесі «вузьких місць» може бути реалізована система оптимальної організації робочого простору (5S), побудована на візуальному контролі запасів: їхньому розташуванні, кількості, терміні зберігання, що сприяє скороченню втрат часу, і як наслідок, збільшенню потужності робочих місць.

Стандартизація робочих площ спроможна істотно скоротити час, необхідний для переналагодження обладнання. Впровадження принципів SMED – швидкого переналагодження – у першу чергу, може забезпечити збільшення часу для виробництва продукції, а також посприяти підвищенню якості на базі стандартизації.

**Віршик тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства»**

Слід відзначити, що впровадження на вітчизняних підприємствах систем комплексного обслуговування обладнання ускладнюється його технічним станом – значним віком, істотною зношеністю і т.п., що викликає потребу у значних видатках на капітальні ремонти. Попри це регулярні процедури контролю та обслуговування обладнання, скрупульозний аналіз причин поломок, проведення регламентованих операцій обслуговування спроможні сприяти істотному підвищенню стабільності та збільшенню часу роботи обладнання.

Проблема браку додаткових коштів на нове устаткування може бути частково вирішена стандартизацією основних та допоміжних виробничих робіт через збирання даних «на місці», що дозволить виявити значну кількість дрібних втрат, котрі доцільно вилучити з процесів. Результатом будуть ефективні стабільні процедури та базова умова керованості виробничих процесів – надійність.

Сучасні інструменти й системи вдосконалення, частина з яких охарактеризована вище, дозволять підприємству оцінити його діяльність за основними напрямками та розв'язати низку проблем. Але слід зазначити, що будь-які зміни повинні супроводжуватись створенням відповідного управлінського механізму, який би давав можливість висувати, оцінювати й впроваджувати пропозиції з удосконалення «знизу», уникаючи адміністративних формальностей. Для цього підприємствам доцільно втілювати проєкт Total Optimization of Production («Тотальна оптимізація виробництва»), покликаний підвищити ефективність виробництва «знизу-нагору».